

294860

PIROS KÖNYVEK

Fiatal leányok
színműtára

BUDAPEST BINDER-WOLFFER KIRÁLY

21-10

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA BUDAPESTEN.

PIROS KÖNYVEK

a serdülő magyar ifjuságnak, fiuknak, leányoknak.

A **Piros Könyvek** érdekes elbeszéléseket, történeteket, utleírásokat, színműveket, költeményeket közölnek. Nem egy kötetben hazánk multjából, történelméből mutatnak be egy-egy nevezetesebb eseményt, és nem egy nagy írónknak, hősünknek, államalkotónknak is megtaláljuk az életrajzát a gyűjteményben. Végül egész sor kötet elvezeti az ifjúságot kalandos utakon Magyarország nevezetes vidékeire, váraiba, erdeibe, mezőire. Elbeszélések keretében bemutatják a magyar nép szokásait, örömeit, munkáját. A legjobb magyar írók álltak össze, hogy e könyvsorozatban mulattassák is, oktassák is a serdülő magyar ifjúságot.

EGY-EGY KÖTET ÁRA

szép piros vászonkötésben	80 fill.
a kettős szám ára	1 kor. 50 fill.
a hármas » »	2 kor. — fill.

Minden kötet önálló és külön is kapható minden könyvesboltban.

254/15

PIROS KÖNYVEK.

1. **Sebők Zsigm.** Kossuth Lajos. Kötve —.80
2. **Petőfi Sándor** költeményei az ifjúság számára összeválogatva ... kötve —.80
- 3—4. **Lampérth Géza.** Három pápai diák kalandozásai a Balatonon. Képekkel, kötve 1.50
5. — Pápai diákok kalandozásai a Bakonyban, képekkel... .. —.80
6. **Mikszáth Kálmán.** Huszár a teknőben és más elbeszélések —.80
- 7—8. **Gaal Mózes.** Bem apó és a székelyek. (Egy vén székely huszár elbeszélése.)
— Három székely fiu. Elbeszélés.
A két elb. egy kötetbe kötve 1.50
- 9 **Herczeg Ferencz.** Az új nevelő. Elbeszélés. Képekkel —.80
- 10—11. **Madarassy L.** A kis hadsereg. Elbeszélés a szabadságharcz idejéből. Képekkel kötve 1.50
12. **Krudy Gyula.** Hortobágy. Elbeszélés. Mühlbeck K. rajzaival —.80
- 13—14. **Margitay Dezső.** Tilos a páva. Elbeszélés kötve 1.50
15. **Sas Ede.** Biharország. Utazás a régi várak és barlangok világában. 1 képpel —.80
- 16—17. **Fiatal leányok színműtára.** Egy felvonásos vígjátékok, színművek gyűjteménye kötve 1.50

PIROS KÖNYVEK.

18. **Lőrinczy György.** Báró Eötvös Józset.
1 képpel --- --- --- kötve ---.80
- 19—21. **Tábori Róbert.** A temesvári király-
bíró. Regényes elbeszélés az ifjuság
számára. Képekkel --- --- --- 2.—
22. **Sebők Zsigm.** A kis mérnökök. Kötve ---.80
23. **Egri György.** Mátyás király. Kötve ---.80
- 24—26. **Gaal Mózes.** Mindent a hazáért. Tör-
téneti elbeszélés, képekkel... --- --- 2.—
- 27—28. **Tóth Béla.** Anekdoták. A »Magyar
Anekdotakincs« című gyűjteményből
az ifjuság számára összeállítva, képekkel,
kötve... --- --- --- 1.50
- 29—31. **Benedek Elek.** Mesemondó. Elbeszé-
lés az ifjuság számára, képekkel kötve 2,—
32. **Garády Viktor.** A piros köpönyeg.
Elbeszélés a magyar szabadságharcz-
ból. Mühlbeck K. rajzaival.... --- ---.80
33. **Sas Ede.** Vörösmarty Mihály. A költő
arczképével --- --- ---.80
34. **Sebők Zsigmond.** Két árvizes gyerek.
Elbeszélés --- --- ---.80
35. **Bodonyi Nándor.** Szegény ember fia.
Elbeszélés. Képekkel --- --- ---.80
36. **Sas E.** Toldi költője. (Arany János
élete)... --- --- ---.80

FIATAL LEÁNYOK SZINMŰTÁRA

Tartalma

A TOLVAJ
IRTA
HERCZEG FERENC

A HAZA
IRTA
BARTA IRÉN

A KIRALYNŐ KEZTYŰI
IRTA
TÁBORI RÓBERT

A LEVÉL
IRTA
MÓRA ISTVÁN

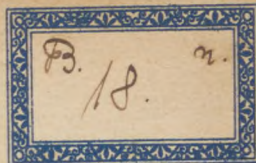
A PRÓBA
IRTA
LENGYEL LAURA

HÚSHAGYÓ KEDD
IRTA
RADNAY RÓZA

Singer és Wolfner kiadása
Budapest, Andrássy-ut 10.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

FIATAL LEÁNYOK SZÍNMTÁRA.

A TOLVAJ

SZÍNMT EGY FÖLVONÁSBAN

IRTA

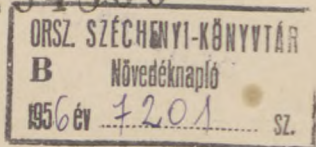
HERCZEG FERENC

BENTLAKÓK KÖNYVTÁRA.

BUDAPEST, 1901 SINGER ÉS WOLFNER
KIADÁSA, ANDRÁSSY-ÚT 10. —————

294860

BUDAPESTI HÍRLAP TUDOMÁNYOS

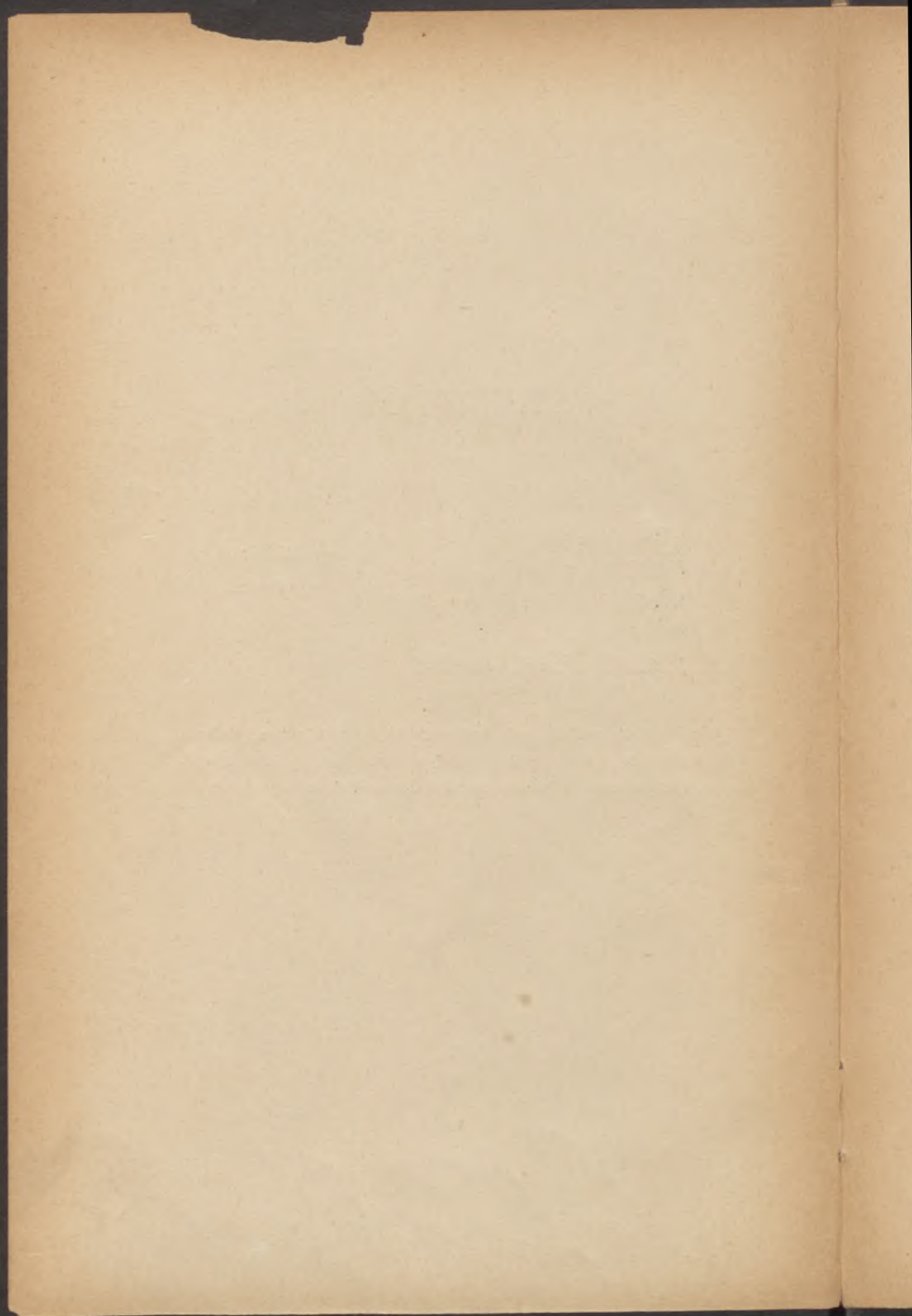

BENTLAKÓK KÖNYVTÁRA:

SZEREPLŐK

GDIA (14 éves)	}	egy földbirtokos gyermekai
MARGIT (13 éves)		
BÉNI ÉS LENKE (7 éves ikrek)		
GYURKA (15 éves)		
MARISKA, Margit barátnője.		

(A falusi kastély mellett levő kert egy része, a középén virágzó, nagy vadgesztenyefa. A háttérben folyondárral befutott kerítés, nyitott rácskapuval. A láthatáron sötét fenyvessel borított domb.)

ELSŐ JELENET.

Margit, Lenke és Béni.

Margit (a gesztenyefa alatt levő padon ül s egy képes újságban lapozgat, közben a játszó ikrekre ügyel.)

Lenke (a kerti asztal alatt álló zsámolyon kuporog. Feje menyecskésen be van kötve. Nagy babájával játszik.)

Béni (apja botjával a kezében s egy eleven macskával a hóna alatt, az asztalhoz közeledik s megkopogtatja az asztallábat.) Alászolgája! Alászolgája! — Vízitbe jöttem, szomszéd asszony.

Lenke. Tessék besétálni, szomszéd úr! Tessék helyet foglalni, szomszéd úr! (Helyet csinál neki a zsámolyon.)

Béni (leülve.) Hogy szolgál a becses egészsége, szomszédasszony?

Lenke. Köszönöm jól, szomszéd úr. Csak a Terka leányom hült meg egy kicsit. Nem is ereszttem az iskolába.

Béni. Én is elhoztam a Marci fiamat.

Lenke. Mutassa, szomszéd úr? Csinos fiúcska. Hasonlít az apjára.

Béni. Ha akarja, szomszéd asszony, az én Marci fiam elvehetné a maga Terka leányát.

Lenke. Hej, az én Terka leányom nagyon finom kisasszony ám! Ha lefektetem, becsukja a szemét; aztán van egy kék selyemruhája is...

Béni. Az én Marci fiam is finom gyerek ám. Sárga szeme van és tüskés bajusza. Ha megsimogatom, mindjárt úgy dormog, mint a parancsolat.

Lenke. Igazán? Hadd lám! Aj! — megkarmolt.

Margit (gyorsan leteszi az ujságot.) Mutasd! Semmi! (Megfujja a karmolást.) Nem fáj; csak tréfából tette...

Béni. Kap érte egy kis pofont. Kicsit nevetetlen még, mert nem jár iskolába.

Lenke (duzzogva fölkel.) Nem is igaz... Egy macska nem is járhat az iskolába... Ugy-e Margit?

Margit. Persze hogy nem.

Lenke. Nem is adom a Terka leányomat egy macskához.

Béni (szintén fölkel.) Nem is leány a Terka, hanem viaszbaba. Még csak nyá-vogni se tud. Ugy-e Margit?

Lenke. Nem játszom!

MÁSODIK JELENET.

Az előbbieket, később Mariska.

Margit (a kapu felé fülelve, fölkel.) Kocsi?

Lenke, Béni (egyszerre.) A mama!

Margit. A mama csak este jön vissza apával. Más valaki lesz...

Mariska (porköponyegben és napernyővel; kezében virágbokréta.) Itt vagytok, gyerekek?

Margit (az ikrekkel ujongva szalad a kapu felé.) Mariska! Mariska!

Mariska (sorra csókolva őket.) Szervusztok, gyerekek... Itt vagyok, hanem öt percig maradok csak... A kisasszonyom künn maradt a kocsin... A városba kell mennünk, hogy visszaadjuk végre az elnökék látogatását. (A bokrétát átadja Margitnak.) Ez neked szól, — születésed napjára...

Margit. Milyen kedves vagy!

Mariska. Még valamit hoztam! Egy kis emléket édesanyámtól. Nézd! (Egy arany női órát forgat a láncon.)

Margit. Óra? Óh ez túlságosan sok...

Béni. Igazi óra?

Mariska. Apának az ötlete. Tudod, mikor a multkor nálunk voltál, ebéd előtt az erdőben futkostunk és egy kicsit megkésztünk a levestől... Mikor most mamával tanácskoztunk, hogy mivel lepjük meg, apa azt mondta: veszek neki egy órát, hogy máskor pontosabban jöjjön az asztalhoz s ne kelljen hideg levest ennem...

Margit. Aranyos, jó Vilmos bácsi! Hol-

nap átmegegyek hozzátok, akkor majd megköszönöm . . . Milyen ennivaló csinos óra! (Mariska nyakába borul és megforgatja.)

Béni, Lenke. Margit, mutasd az órát!

Margit. Csak hallgatni szabad. (Lefogja kezüket és mindegyiküknek a füléhez tartja.)

Béni. Ketyeg?

Lenke. Ketyeg.

Mariska. Szüleitek nincsenek itthon?

Margit. Nincsenek. Apa szerint ma ismét szalma-árvák vagyunk. Alighanem találkozni fogtok a városban.

Mariska. Mennem kell, előbb azonban mutasd meg hamar, mi szépet kaptál szüleidtől? Persze valami kedves meglepetés?

Margit. Nem meglepetés, de kedves ajándék. Édes anya megkérdezett, hogy mit szeretnék, és én ezt választottam. (Az asztalról egy erszényt vesz föl és odanyújtja Mariskának.)

Mariska (az erszényt kinyitja.) Pénz? Kettő . . . három . . . négy . . . Mennyi arany!

Margit. Azt mondtam édesanyámnak, ha nagy örömet akartok nekem szerezni,

ajándékozottak pénzt, — de ne kérdezzétek, hogy mire fordítom . . .

Mariska. Ez érdekes! Minek neked az a sok pénz? (Visszaadja a tárcát, melyet Margit az asztalra tesz.)

Margit. Tulajdonképpen az titok, még senki sem tudja, de előtted nincs titkom... Ismered Gyurkát?

Mariska. A mesemondó erdészfiut?

Margit. Őt. Édesatyja valaha erdész volt a grófnál.

Mariska. Tudom, — az erdész borzasztó véget ért. A vadorzók megölték.

Margit. Amióta a grófok tönkrementek, nem segítik többet a szegény erdész családját. Gyurka azóta édesanyjával nagy szegénységben él. Eddig az asszony azzal tartotta fönnt magát, hogy a parasztleányoknak varrt, annyit azonban nem kereshetett, hogy fiát tovább is a városi iskolába járathatta volna. Gyurka három év óta úgy él az erdőben, mint a vadmadár. Ismer is minden bokrot, tudja a vad járását, sárgarigó fütyyére meg úgy felel, hogy a madarat is elbolondítja...

Az erdőben gondolja ki azokat a csodálatos, bolondos meséket is, amelyeket a gyerekeknek szokott mondani. Ő azt mondja, hogy a vén fáktól és a madaraktól hallja ezeket. Néha nagyon hóbotos a meséje! Apa ugyan azt állítja, hogy az ilyen fantázia Isten adománya és hogy Gyurkából még híres ember lehet . . . Apa különben arról is beszélt már, hogy taníttatni fogja Gyurkát, Gida bátyámmal együtt, Gida azonban halani sem akar erről . . . Bátyám nem szereti a szegény Gyurkát.

Mariska. De a pénz, — mi van a pénzzel?

Margit. Rögtön megtudod . . . Gyurka édesanyjának, talán a sok varrástól, vagy a sírástól, beteg lett a két szeme. Eleintén csak rosszul látott, nemrégiben teljesen megvakult . . .

Mariska. Szegény asszony!

Margit. Örökös sötétségben él. Nem dolgozhat persze, a fia sem nézhet kereset után, mert hiszen nem hagyhatja egyedül világtalan anyját. Abból élnek csak, amit

jó emberek küldenek nekik. Gyurka napközben kivezeti anyját az erdőbe és míg a szegény asszony verőfényben sütkérezik, addig Gyurka fölolvass neki a könyvekből, amelyeket tőlem kap kölcsön... Nemrégiben egy új orvos jött a városba, aki érdeklődött a szegény asszony állapota után. Megvizsgálta a szemét és azt mondta, hogy a baja szürke hályog s hogy operációval vissza lehetne adni a szeme világát... Operálni azonban csak a budapesti egyetemen tudják, az utazás Budapestre pénzbe kerül, sok pénzbe, Gyurkáéknak pedig nincs semmijök...

Mariska. Kezdem érteni! — Édes jó Margitom — hát a szegény özvegy szeme világa lesz a születésnap ajándékod?

Margit. Az lesz! Megkérhettem volna ugyan apát nyiltan, hogy vitesse föl a szegény asszonyt az egyetemre, — talán meg is tette volna, — de félttem, hogy Gida bátyám ismét ellenem szól és egyenetlenség lesz belőle. Az ilyen egyenetlenségnek pedig a szegény Gyurka adhatná meg az árát...

Mariska. Milyen nemes vagy te! Szinte pirulok melletted!

Margit. Te is így tennél a helyemben!

Mariska. Talán így, de azt hiszem, nem jutott volna eszembe . . . De most indulnom kell, a kisasszonyom már türelmetlen lesz. Tehát holnap?

Margit. Ebédre ott leszek, Isten veled!

Mariska. Biztosan eljőjj ám! (El.)

HARMADIK JELENET.

Előbbieket, Mariska nélkül.

Margit (a kapuból *Mariska* után tekint, később kendőjével integet.)

Lenke. Béni, mit játszunk most?

Béni. Jó volna órát játszani, ha *Margit* ide adná az óráját.

Lenke. Játsszunk lakodalmat. Marci vegye el *Terkát*.

Béni. Én leszek a pap.

Lenke. Én leszek a szakácsné és mindjárt megfőzöm az ebédet. Hol van a vőlegény?

Béni (a macskát keresve.) Mici, Mici, a vőlegény megszökött!

Lenke. Akkor neked kell elvenned Terkát!

Béni. És te leszel a pap. Az ebédet főzzük meg együtt. (Egy skatulyából apró konyhaszereket szednek elő s az asztal alatt játszani kezdenek.)

NEGVEDIK JELENET.

Előbbieket, Mariska nélkül.

Margit (visszajön a kapuból, miközben óráját derekára erősíti.) Milyen csinos kis óra!

Gyurka (vadászruhában, néhány könyvvel a kezében megjelenik a kapu mögött és szó nélkül támaszkodik a rácsnak.)

Béni. Gyurka! Gyere be!

Lenke. Mesemondó Gyurka, mondj mesét! (Mindketten eléje szaladnak.)

Margit. Isten hozott, Gyurka. Miért nem jössz be?

Gyurka. Gida úrfi nem tűri, hogy a kertben járjak.

Margit. Hozzám jársz, nem hozzá. Gida különben nincs itthon.

Gyurka. Az erdőben jár, láttam. Puskával lesi a szegény őzeket!

Margit. Jőjj be hát, olyan vad vagy és félénk, mint a fekete rigó, pedig mi nem vagyunk héják, hanem jó barátaid.

Gyurka (belépve.) Köszönöm a könyveket. Elolvastam mind.

Margit. Ilyen hamar? Jó, hogy már válogattam is a számodra újakat, egy pár iskolai könyvet is adok neked, azokat megtarthatod magadnak.

Gyurka. Köszönöm, maga olyan jó.

Margit. Aztán tanulj ám a könyvekből!

Gyurka. Hiszen úgy szeretnék tanulni, hogy pénzt kereshessek a tudományommal. Az orvosok olyan drágák!

Margit. Mit csinál édesanyád?

Gyurka. Egy szegény asszony van mellette, úgy jöhettem csak el.

Margit. Hogy van?

Gyurka (szomorúan.) Rosszul. Az egészség pénzbe kerül és nekünk nincs pénzünk...

Lenke. Gyurka, mesélj valamit!

Margit. Az erdőből jössz?

Gyurka. Onnan.

Margit. Mit éltél meg ott? Neked mindig vannak élményeid.

Gyurka (mosolyogva.) A seregélyek lakodalmat akartak csapni, de megrontották örömüket... Egy csörgő szarka repült át az erdőn, billegő farkkal szállt ágról-ágra és meghívta a vendégeket... Ott heverészttem a fűben. Engem is meghítt, el is mondta, hogy mi lesz ebédre. Oly gyorsan hadarta, hogy alig tudtam megérteni. Aztán oda-sietett a harkályokhoz és biztatta őket, hogy hagyják már abba a munkát. Az őzek is kijöttek már a tisztásra, lakodalmat nézni... Hanem egy rossz ember rájuk lőtt a puskájával, a durranásra szétfutott a nász-nép...

Margit (mosolyogva.) Kár... szerettem volna tudni, hogyan ízlett neked a rántott bogár és tücsökláb... Ül le!

Gyurka (leül.)

Béni, Lenke (hozzásimulva.) Mesélj!

Gyurka. Elmondjam a csillagszemű juhász történetét?

Margit. Mondd el!

Gyurka. Mondom . . . Volt egyszer egy király. Ez a király olyan hatalmas volt, hogyha eltüsszentette magát, az egész ország népségének kellett rámondani: adj Isten egészségére! Néha ha náthás volt, nem is lehetett más szót hallani az országban, mint: adj Isten egészségére!

Béni, Lenke (nevetve.) Adj Isten egészségére!

Gyurka. Mindenki azt mondta, csak a csillagszemű juhász nem akarta sohase mondani.

Béni. Mért nem akarta sohase mondani?

Gyurka. Én sem mondanám ám minden királynak.

Margit. Mondd tovább a mesédet.

Gyurka. Megtudta a király, nagyon megharagudott; maga elébe hívatta a juhászt. Elmegy a juhász, megáll a király előtt, aki pedig trónusán ült és igen hatalmas volt, meg rettenetes mérges.

Béni. És nem félt a juhász?

Gyurka. Akármilyen hatalmas volt, akármilyen mérges volt a király, a csillagszemű juhász bizony nem félt tőle.

— Mondd mindjárt: adj Isten egészségemre! — rivalt reá a király.

— Adj Isten egészségemre! — szólt vissza a juhász.

— Nekem, nekem, — kiáltott a király.

— Nekem, nekem, — felelt a juhász.

— De nékem, én nékem! — lármázott a király és mérgesen verte a mellét.

— Nékem hát, persze, hogy én nékem! — mondta megint a juhász és szeliden verte hozzá a mellét.

Már akkor a király nem tudta, hogy mit tegyen mérgében, de beleszólt a hóp-mester.

— Azt mondd, te betyár, tüstént azt mondd: adj Isten egészségére, felséges uram! mert ha nem mondod, halál fia vagy.

— Nem mondom én addig, míg a királykisasszonyt nekem nem adják, — felelt a csillagszemű juhász . . .

(Kivülről puskalövés hallatszik, valamennyien összenéznek.)

Margit. Ez Gida.

Béni (tapsolva.) Piff! puff! (A kapun kirohan.)

Lenke (utána szalad.) Bum! bum!

Margit. Gyerekek! Lenke, — Béni! (Gyurkához) elszaladtak... várj egy kicsit, visszahozom őket... (A gyermekek után fut.)

ÖTÖDIK JELENET.

Gyurka egyedül.

Gyurka (az ujságban lapozgat, majd szó-
rakoztottan szemléli Margit pénzes tárcáját.)
Pénz... Aranyok... Mennyi pénz! (A te-
nyerébe olvassa a pénzt.) Hej, ha ez az
enyém volna, édesanyámat fölvihetném Buda-
pestre... (Szomorúan visszateszi a pénzt.)
Nekem sohasem lesz ennyi pénzem...
Senki sem fog nekem adni... Anyám min-
dig világtalan marad... (A kapuig megy,
ahol elgondolkozva áll meg.) Szegény anyám!
Ha fiad nem volna becsületes fiu, most meg-

menthetne... Lopni? tolvaj? — Nem! (Hirtelen fölindulással.) Drágább a becsületem, mint az édesanyám boldogsága? Nem! (Az asztalhoz siet, kiveszi az erszényből a pénzt, amelyet zsebébe rejt; az üres erszényt viszszadobja az asztalra.) Szemed világáért, anyám! (Körülnéz.) Azt fogom neki mondani, hogy jó emberek adták... Holnap fölviszem az egyetemre... Ha megint látja a verővényt, akkor ide jövök, térdre borulok a földes úr előtt, bevallok mindent... Ha akarja, tömlöcbe vethet; ha akarja, szolgája leszek élttem fogytáig... (Ki akar sietni, a kapuban a bejövőkkel találkozik.)

HATODIK JELENET.

Gyurka, Margit, Lenke, Béni és Gida.

Gida (kis puskával a vállán, korbáccsal a kezében.) Persze, hogy megint nem lőttem semmit. (Megpillantja Gyurkát. Gúnyosan.) Ej lám, te jó madár, hát itt találkozunk megint? Nos, legalább leszámolhatunk egymással.

Margit. Gida, nem engedem, hogy Gyur-

kát sértegesd. Én hívtam ide, ő az én vendégem.

Gida. Elég rosszul teszed, hogy ilyen csavargókat bocsájtasz a kastélyba!

Margit (szemét törli.) Ezt a durvaságot számon fogom tőled kérni, ha megjön apánk.

Gida. Én meg fogom kérni apát, hogy tiltsa ki ezt a fickót a kastélyból is, meg az erdőnkből is.

Gyurka (sötéten.) Az erdő nem a tiétek!

Gida (haragosan.) Óh! — hát kié?

Gyurka. Az Istené. Azért teremtetten, hogy üldözött teremtményeinek legyen hova menekülni a rossz emberek elől.

Margit. Gida, hát mit vétett neked a szegény jó Gyurka, hogy egyre bántod?

Gida. Azt ő maga tudja legjobban. Egyre azon töri a fejét, micsoda csinynyel boszanthatna meg engem.

Gyurka (a fejét rázza.)

Gida. Hiába tagadod! Heteken át jártam az erdőben anélkül, hogy valami vadra bukkanhattam volna, amely megérdemelte volna a töltést. A multkor végre vadgalam-

bokat sikerült meglesnem. Már le akarom őket durrantani, mikor valaki a bokrok közt a tenyerébe tapsol és elriasztja a galambokat. Ma meg egy őzet látok az erdőben. Ráfogom a puskámat, — oly közel volt, hogy el sem hibázhattam volna, — a lövés pillanatában valaki bottal félrecsapja a puskám csövét . . . A töltés a fák közé ment, a vad pedig elillant . . . A vakmerő, ki mind a két esetben elrontotta vadászatomat, ez a csavargó volt! (Fölemeli öklét.) Hej, lett volna még egy töltés a csövemben, nagyon megjárhattad volna!

Margit (ijedten.) Gida, hát nem hiszed az Istent?

Gyurka (Margithoz.) Ne higgye, hogy léhaságból zavartam meg vadászatát. A vadgalamb tojásait költötte fészekben, ilyenkor nem szabad reá löni. Az őz, amelyet célba vett, alig volt egypár hetes és az édesanyja után sírt. Nem kellett volna lelőni, ha akartam volna, pusztá kézzel is elfoghattam volna.

Margit. Igazad volt, Gyurka! Helyedben

én is úgy tettem volna. (Gidához.) Nem félsz, hogy szívtelenségedért megbüntet az Isten?

Gida (megvetően.) Csak fogd a pártját! Büszke lehetsz a barátságára.

Gyurka. Megyek.

Margit. Még ne! Egy megbízásom van az édesanyádhoz . . . (Gidához.) Lásd te is! (Fölveszi a tárcát az asztalról.) Hová lett a pénz? A pénz, amit születésem napjára kaptam . . . (Az erszényben, majd az asztal körül keresgél, növekedő nyugtalan-sággal.) Az előbb itt volt, most sehol sincs. Béni, Lenke, nem ti vittétek el az aranyaimat?

Béni. Nem vittem.

Lenke (fejét rázza.)

Margit. Itt volt . . . Magam vettem ki Mariska kezéből és odatettem az asztalra . . . A tárcában volt, a tárca most üres . . . Senki se járt itt, csak mi . . . (Gyurkához.) Mikor magadra hagytunk, nem járt erre senki?

Gyurka (aki növekedő izgatottsággal figyelt Margitra, most fejét rázza.)

Gida (aki élesen figyelte meg Gyurkát, előre lép. Margithoz.) Ugyan mit is keresed a tolvajt, — mikor itt áll előtted! (Gyurkára mutat; Gyurka két tenyerébe rejti arcát.)

Margit (rémülten.) *Gida*, — az istenért, mit beszélsz?

Gida. Ő volt itt, senki más, — hát ő lopta el, senki más!

Margit. Eddig azt hittem, hogy belőled csak gyermekes kevélység beszél, de most látom, hogy rossz a szived. *Gida*, te rágalmazó vagy! (Megfogja Gyurka kezét.) Ne vedd a szivedre, Gyurka, hiszen látod, egy szót sem hiszek abból, amit mond. Becsületes vagy és jó, — jobb, mint sok gazdag ember fia.

Gida. Annak a híres becsületességnek mindjárt a végére járhatnánk, csak meg kellene nézni, mi van a zsebében! (Gyurkához közeledik.)

Gyurka (összeszorított ököllel hátrál.) Hozzám ne nyulj!

Gida. Ej, koldus, fenyegetni mersz? (Föl-emeli a korbácsot.) Fogd ezt!

Margit (kettőjük közé áll.) Engem üss!

Béni, Lenke (ijedten fogóznak *Margit* ruhájába.) *Margit! Margit!*

Margit (sírva térdre borul, *Gyurka* hozzá lép és fölsegíti.)

Béni. Csúnya *Gida*!

Lenke. Megmondjuk a mamának!

Margit (*Gidához.*) Egy emberre korbácsot emelni? Kezdem szégyelni, hogy testvérem vagy!

Gida (aki láthatólag meghökkent a saját hevességének a következményeitől, most kedvetlenül eldobja a korbácsot.) Csináljatok hát, a mit akartok. Látom már, valamennyien az ő pártján álltok... (A háttérbe vonul.)

Margit. Szegény *Gyurka*, mennyit kellett szenvedned! Pedig látod, az elveszett pénz is a tiéd volt...

Gyurka. Az enyém?

Margit. Azért kértem a szüleimtől, hogy édesanyádon segítsünk...

Gyurka. Anyámon? Az én anyámon?

Margit (szomorúan bólint fejével) Igen, de most már nem tudom, mi lesz!

Gyurka (kétségbeesetten.) Óh, én boldogtalan!

Margit. Nem kell kétségbe esned, Gyurka. Baj, baj, hogy olyan ügyetlen voltam és nem vigyáztam jobban a pénzemre, de nem te fogod megadni ügyetlenségem árát, hanem magam. Pénzem ugyan nincs több, de ha szüleim hazajönnek... Oh, hiszen ők oly jók!

Gyurka (a padra veti magát és két tenyerébe rejti arcát.)

Margit (résztvevően közeledik hozzá.) Ne sírj hát, majd jóvá teszünk mindent... (Lekapja derekáról az órát és Gyurka feje fölé csörgeti.) Hej, Gyurka, meg vagyunk mentve! Pénzem nincs, de van órám. Ez pénzt ér, sok pénzt! Igaz, emlék, de ha megmondom Mariskának, hová tettem, nem fog megharagudni... Egyik embernek a szemevilága csak fontosabb, mint a másinak a mulatsága?... A szüleim pedig, — persze egy kis szidás lesz, — végre is

meg fognak bocsájtani. — Hiszen ők olyan jók! ... Fogd ezt az órát, Gyurka, majd találsz valakit, aki megveszi tőled ... Lesz pénzed, anyád pedig látni fog ...

Gida (ki növekedő megindulással hallgatta Margitot, most lassan közeledik feléje.)
Margit, te igazán jó leány vagy! ... Úgy látszik, hogy ok nélkül gyanúsítottam ezt a fiút ... Hiszen, ha a pénz úgy is neki volt szánva, akkor nem volt oka rá, hogy elvegye ... Ostobaság volt tőlem.

Margit. Ha jóvá akarod tenni a hibádat, akkor ettől (Gyurkára mutat) és ne tőlem kérj bocsánatot.

Gida (habozva közeledik Gyurkához.)

Gyurka. (hirtelen felkel, fölveszi a korbácsot a földről és odanyújtja Gidának.) Üss reám, megérdemeltem!

Gida (csodálkozva.) Mi lelt, pajtás? Hagyd ezt a csúnya szerszámot és add ide a kezedet!

Gyurka. Tolvaj vagyok!

Gida. Mit beszélsz?

Gyurka (kiveszi zsebéből az aranyakat s oda teszi az asztalra.) Itt a pénz. Loptam. Tolvaj vagyok!

Gida (meghökkenve tekint rá.) Tehát mégis?

Margit (aki hitetlenül rázza a fejét, most elfordul és elrejtí az arcát.)

Gida (hosszu szünet után komolyan.) A pénz édesanyádnak volt szánva. Természetes, hogy az övé marad. Vedd magadhoz. Házunkba ne jöjj többet. Érted?

Gyurka (halkan.) Érttem.

Gida. Isten veled! (A gyermekekkel indulni akar.)

Gyurka (térdre veti magát és arccal a padra dől.) Soha tolvaj még úgy nem bűnhődött, mint én!

Gida. (Margithoz.) Gyerünk!

Margit (habozva.) És még sem merek itéletet mondani fölötte! Ilyen legyen a tolvaj? Nem! (Visszajön Gyurkához.) Gyurka, mondd el, mi van veled!

Gyurka. Loptam! Tolvaj vagyok!

Margit (fejét rázza.) De miért? Mondd, miért? Minek kellett neked a pénz?

Gyurka. Anyámnak!

Mind (meglepetten néznek össze.)
Anyjának!

Gyurka (fölkel, nyugodtabb hangon.)
Hallgasson meg még egy szót, *Margit*. Barátságát örökre elveszítettem — és ez rám nézve a legnagyobb büntetés, de nem akarom, hogy rosszabbnak tartson annál, amilyen vagyok. Földhöz ragadt szegény vagyok, de volt három dolog, amelyet nem adtam volna oda a világ minden kincseért. Édesanyám boldogsága, a maga barátsága s a becsületes nevem. Az édesanyám boldogsága oda van, amióta éj borult a szemére. Mikor az elébb itt láttam a sok pénzt, eszembe jutott, hogy ezzel visszaválthatnám anyám szeme világát, csak oda kellene adnom a becsületes nevemet és tolvajnak lennem... Választanom kellett anyám közt és én anyámat választottam. Föltettem magamban, hogy majd utólag bevallok mindent, és elloptam a pénzt... Nem tudtam, hogy a tolvajmesterség olyan

nehéz, mert nem számítottam rá, hogy a maga barátságát is el kell vesztenem a becsületemmel együtt . . .

Margit. (Gidához.) Hallod, Gida?

Gida (elgondolkozva.) Ez nem lopás, vagy ha lopás, akkor nem bűn.

Margit. Az Isten tudja csak, hogy mi az a bűn. Én csak sejtem, hogy ilyen lopás imádságszámba megy.

Gida. Azért legjobb, bizzuk az ítéletet az Istenre.

Gyurka. Hogyan? És ti meg akartok nekem bocsájtani?

Gida (kezet nyújt neki.) Még kérdezed?

Gyurka. De én — mégis loptam!

Gida. Hadd el, pajtás, az édesanyám kedvéért ellopnám még a császár koronáját is.

Margit. El is várnám tőled!

Gida. Ezután jó pajtások leszünk!

Gyurka (fájdalmasan.) Mi — pajtások?

Gida. Azok hát. Bevallom, kicsit irigykedtem reád, hogy mindenki olyan ügyesnek és okosnak mondott, de belátom, hogy ez ostobaság volt tőlem.

Margit. Ne szóval, hanem tettel bizonyítsd ezt!

Gida. Értelek és meg fogom tenni! (Gyurkához.) Édesatyánk már több ízben mondta, hogy szeretne téged is az én nevelőmmel taníttatni. Én eddig ostoba fejjel, konokul ellenkeztem. Őszintén szólva féltem, hogy egy év múlva többet fogsz tudni, mint magam. Nos, még ma este megkérem atyánkat, hogy vegyen a kastélyba. Akkor az édesanyádnak is ide kellene költözködnie . . .

Gyurka (mintegy kábultan.) Hogy fogom ezt valaha meghálálni?

Margit. Egyelőre csak azzal, hogy végig mondd a csillagszemű juhász meséjét.

Béni. *Lenke* (egyszerre.) Adj' Isten egészségére.

Gida. Halljuk a mesét!

Gyurka (zavarban.) Azt se tudom, hol hagytam el? (Leül, a többiek körülötte csoportosulnak.)

Margit. Ott hagytad el, hogy a csillagszemű juhász azt mondta a királynak, adja

neki a leányát! Kiváncsi vagyok, hogy odaadták-e neki?

Gida. Előre mondhatom, hogy odaadták neki. Ha a juhász kitartó és okos, akkor mindig megkapja a királykisasszonyt. Minden mesének ez a vége.

(A függöny legördül.)

FIATAL LEÁNYOK SZÍNMTÁRA.

A HAZA

SZÍNMT EGY FÖLVONÁSBAN

A GRÓFKISASSZONY

SZÍNMT EGY FÖLVONÁSBAN

IRTA

BARTA IRÉN

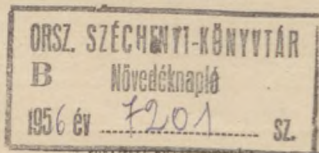

BUDAPEST, 1901 SINGER ÉS WOLFNER
KIADÁSA, ANDRÁSSY-ÚT 10. =====

SZEMÉLYEK:

BARÓTHY,
MARISKA, leánya,
A HAZA,
EMESE, a magyarok ősanyja,
ROZGONYINÉ,
SZILÁGYI ERZSÉBET,
KANIZSAI DÓRA,
DOBÓ KATICA,
LORÁNTFFI ZSUZSANNA,
BORNEMISSZA ANNA,
ZRÍNYI ILONA,
A SZOBALÉÁNY.

(Színhely: falusi úriháznak a tornáca. Baloldalt kerek asztal, a középén nagy, mezei virágokból kötött bokréta. A háttérben látszik a léckerítéssel körülvett kert.)

294.860

ELSŐ JELENET.

Baróthy (öszbevegyült haju, egyenes tartásu, szép öreg magyar. Az asztal mellett ül s egy ujságot tart a kezében. Majd leteszi és hallgatózva fordul a kert felé.) Hopp! — mintha kocsizörgést hallottam volna . . . (Pillanatnyi szünet után.) Nem, megint csalódtam! . . . Talán nem is érkezik meg ma! Lehet, hogy lekészt a vonatról. — Talán beteg, vagy valami egyéb jött közbe . . . (Türelmetlenül járkál föl s alá.) Sohase volt annyira gyűlöletes előttem a foglalkozásom, mint most. A gazdaember röghöz kötött ember. Nem mozdulhat el a maga földjétől, mint az anya a kis gyermeke mellől. A földet mindig ápolni kell; mindig van vele munka; el nem mozdulhat a gazdaember hazulról. Aztán még csak az kell, hogy legnagyobb dologidőben egy pár munkás cserbenhagyja az embert . . . Mit csináltam volna? Írtam Mariskának, hogy nem mehetek érte, — s most szegény kicsi lányom egyedül teszi meg azt a nagy utat . . . (Megáll s nagyot sóhajt.) Hiába! Nehéz sor az: leányt nevelni. A fiú olyan,

mint a vadon növő fa . . . Ha nem ápolgatják, karózák, nyesegetik is: mégis megnő az Úr Isten kegyelméből . . . Engem se nagyon ápolgattak, becézgettek, — hej! hiányzott nekem is a szeretve ápolgató anyai kéz! — mégis megemberesedtem, vagyont szereztem, tisztességben megőszültem a magam emberségéből . . . Az élet vihara — pedig de sokat tépett! — meg nem ártott . . . De a leány — a leány már más palánta! . . . Gyöngébb, finomabb; napsugár kell neki, de nem égető, csak langyos. melengető; a forró napsugár elhervasztja, ha idejekorán éri, a fuvó szél megárt neki, a vihar összetöri. Ápolgatni, szép gyöngéden meg-megnyesegetni, támaszul mellé kell állani, mert különben letöri a legelső erős szél . . . Szegény Mariskám, hamar elvesztette a támaszát . . . Alig ismerte az anyját . . . kicsi, gügyögő babakorában veszítette el azt a legtürelmesebb ápolót, a legerősebb támaszt . . . (Lecsüggeszti a fejét s nagyot sóhajt.) Mit csináltam volna, mikor magamra maradtam, az én kis árvámmal? Én gazdaember létemre egész nap a gazdaságban járok; csak nem bízhattam cselédekre gyöngé kis virágomat? . . .

Azt tettem, hogy beadtam egy jóhírű intézetbe, ahol szépen, rendre elvégezte az iskolákat, s ahol gondos szerető felügyelet alatt volt . . . Még a vakációban sem hoztam haza: hadd érezze ott egészen otthon magát, ne vágyakozzék haza, a másik otthonba . . . Mikor utoljára meglátogattam, alig ismertem rá, úgy megnőtt a lelkem . . . És milyen okos! . . . Valóságos csoda, mennyit tudnak ezek a mai lányok! Németül, franciául, angolul, zongorázni,

énekelni . . . Még, — uram bocsá' — táncmester is van az intézetben, aki a lányokat táncolni tanítja . . . Az én koromban, bizony csak úgy magunkban tanulgattunk táncolni. — Hej! de azért, miker én fiatal koromban a megyei bálon eljártam a csárdást! . . .

MÁSODIK JELENET.

Baróthy, Mariska.

Mariska (a jobboldali ajtón berohan. Nyulánk, fiatal leány. Szürke utiruhában van; a fején kis utikalap. Kicsit szelesen ugrik az apja nyakába s összevissza csókolja, miközben szaggatottan beszél.) Ah! lieber — liebster — Papa! — Wie glücklich bin ich — endlich zuhause — Nicht wahr — jetzt bleib' ich immer, — immer bei dir — o, du — mein Liebster!

Baróthy (hirtelen megütközve tolja el magától.) Mi ez, Mariska? Miért nem beszélsz magyarul?

Mariska (beszéd közben kalapját, levetett keztyűit, karpereceit rakosgatja le az asztalra.) Ich weiss nicht — Du musst mir schon verzeihen — aber ich spreche viel lieber deutsch. — Ich bitte dich, sage mir ganz einfach: Marie — Mein ungarischer Name klingt so lächerlich, — ja — so eigenthümlich (Nevet.)

Baróthy (fölszökve, parancsoló kézmozdulattal szakítja félbe.) Elég, Mariska, elég! Egy német szót se halljak tőled ezentúl! . . . Az én leányom — egy Baróthy-leány jobban szeresse az idegen nyelvét, mint a magáét? Gondolatnak is szörnyűség! (Hirtelen lecsillapulva.) No, ne félj, kicsi leányom, hisz' nem

haragszom én te rád, — hanem azokra, akik kilopták a te magyar lelkedet s egy idegen lelket csempészték a helyébe . . . (Mégfogja Mariska kezét, szeliden magához vonja s békéltetőleg simogatja az atcát.) No, no, ne remegj úgy, te félénk kis galamb? Hiszen nem mondom én, hogy sohase beszélj németül vagy franciául . . . (Tréfálózva.) Adta lánya, hát csak tájcsolj, ha kedved tartja, de annyit mondok: a hazád nyelvét szeresd legjobban! A haza az első, leányom. Hiszen tudod, mit mond Vörösmarty: A nagy világon e kívül nincsen számodra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élned, s halnod kell! . . . No, mondd tovább!

Mariska (hallgatva, lesütött szemmel áll. Majd halkan szól.) Apa, én nem tudom ezt a verset . . .

Baróthy (elámulva.) — Nem tudod? Hát az „*Isten áldd meg a magyart?*“ Hát a „*Talpra magyart?*“ . . .“

Mariska. Apám, bocsáss meg . . .

Baróthy (szomorúan.) Mit bocsássak meg? Magamnak kellene megbocsátanom, hogy olyan meggondolatlan voltam, s nem kérdeztem meg: vajjon magyar szellemben nevelik-e a leányomat abban az intézetben? . . . De én ezt soha meg nem bocsáthatom magamnak! (Pár percig szótlanul néz maga elébe.) Hát aztán tulajdonképpen mit is tanultatok abban a szépséges intézetben?

Mariska (fölélenkülve.) Óh nagyon sokat! (Az ujjain számlálja.) Németül, franciául, angolul írni és beszélni; földrajzot, vegytant, természettant, gazdaságtant, könyvvitelt, egészségtant. — Aztán történelmet;

rajzolni, festeni, himezni... Azt hiszem, nem felejtettem ki semmit...

Baróthy: Magyar történelmet is tanultatok?...

Mariska: Igen, az első osztályban. De aztán a világtörténelmet tanultuk, s miután többet nem ismeltük, bizony én elfelejtettem. Igazán nem tehetek róla...

Baróthy: Persze, nem is lehet máskép. Ha el nem felejtetted volna, úgy annak a sok dicső nőnek a példája, a kik a magyar történelem leggyászosabb lapjain úgy ragyognak, mint egy-egy csillag a sötét, viharos éjszakában: nem hagyta volna kiveszni a szivedből a magyar érzést! (Pillanatnyi szünet után.) De a régi rómaiak történetét tanultad, ugy-e?

Mariska: Bizony! Olyan hosszú, unalmas gyakorlatokat kellett készítenem a szokásaikról, a történetükről, meg a hadjárataikról!

Baróthy: Persze, a régi magyarok hadjáratairól, szokásairól nem kellett olyan unalmas, hosszú gyakorlatokat készítened! — No — jól van. Hát ha tanultad a rómaiak történetét, bizonyára ismered a Brutusról szóló mondát. Tudni fogod, hogy Brutus a Tarquinius Superbus házában nevelkedett. Mikor Tarquinius két fiát Delphibe küldte, hogy kérdezzék meg a jóst, közülok melyik nyeri majd el a római főhatalmat — s a felelet az volt: „A római főhatalmat az nyeri el közületek, a ki előbb csókolja meg anyját“, — Brutus megértette e mondást, úgy tett, mintha megbotlott volna, lebukott a földre, s megcsókolta a földanyát. — Látod, Mariskám, ebből a példából megértheted, hogy a hazánkat úgy kell tekinteni, mint

édesanyánkat; s ha nem szereted, ha az idegenhez szítasz: épp olyan vétket követsz el, mintha édesanyádtól megtagadnád a gyermeki szeretetet, s idegekre pazarolnád szíved kincseit.

HARMADIK JELENET.

Előbbie, a szobaleány.

A szobaleány (középről sietve jön.) Tekintetes ur, két ember vár odakünn. Beszélni akarnak a tekintetes úrral.

Baróthy. Mindjárt megyek (Szobaleány el.) Megértetted, Mariska, amit az elébb mondtam?

Mariska (eddig szótlanul, lesütött szemmel állt, az asztalhoz támaszkodva.) Hallottam, apám, de nem értettem meg. Olyanformán érzem magam, mintha idegen nyelven hallanék beszélni. Lehet, hogy szép az a nyelv, de nekem nevetséges zűrzavarnak tetszik, mert nem értem. Idegen nyelven beszélsz hozzám, apám — nem értem, amit mondasz, nem tudom, mi az, amiért olyan nagyon lelkesedel; úgy haragszol.

Baróthy. Jó, mondok még egy példát a rómaik történetéből. Mikor a győztesen visszatérő Horatius meglátta, hogy nőtestvére az ellenséges Curatiust gyászolja: kardot rántott s átdöfte. (Felcsattanó haraggal.) Mariska! Ha meg nem változnak az érzéseid, én képes leszek kitépni a szívemet, s nem szeretni téged többé! (A baloldali ajtón kisiet.)

NEGYEDIK JELENET.

Mariska (egyedül. Pár percig szótlanul néz maga elé, mintha tépelődnék. Aztán leül az asztal mellé.) Milyen szomorú viszontlátás! — Oh, be másképp képzeltem én el! Milyen haragos volt apa! Vajjon mindig ilyen-e? Hogyan nézett reám! Hogy csattogott a hangja! (Egy medaillont vesz le a nyakán függő zsinóról, s a benne levő arcképet nézegeti.) Édes, drága anyám! Milyen szeliden néz a te szemed! Te bizonyára nem néznél rám olyan haragosan; te szeretettel zárnál karjaid közé ... (Sírva.) Miért nem maradhattam mindig ott az intézetben, ott mindenki szeretett, becézett, ott nem kínoztak ilyen különös dolgokkal ... Oh, én szegény, szerencsétlen árva! (Az asztalra könyökölve sír. Ezalatt egészen besötétedik.) Istenem, milyen sötét van! ... Úgy fáj a fejem — álmos vagyok ... (A feje hátrahanyatlik a szék támlájára. A következő jelenet alatt párszor megkisérti fölemelkedni, de mindannyiszor visszahanyatlik. Az előtér, ahol *Mariska* ül, sötét marad, de a háttér egyszerre megvilágosodik s látható lesz magas talapzaton a Haza, Hungária, hosszú redős ruhában; fején korona, egyik karján paizs Magyarország címerével, másik karjával kivont kardra támaszkodik. A lábánál széttört bilincsek. Színpadon ezt könnyű megcsinálni; a háttérben a festett függöny kertet ábrázol s mikor az előtér elsötétedik annak folytán, hogy a színpadi lámpákat kioltják: a függönyt fölvonják. Mikor aztán *Mariska* kimondta az utolsó szót, a függöny mögött levő részt, a hol a Haza áll, megvilágítják.

Szobában úgy lehet megcsinálni, hogy a rögtönzött színpadot egy másik szoba ajtaja elé állítják, honnan a szereplők fölmehetnek az emelvényre. A faltól akkora távolságra, hogy ott a Haza s a következő jelenet többi szereplői elférjenek, függönyt húznak, amelyet aztán a következő jelenetnél szétvonnak, úgy, hogy láthatók lesznek a jelenet szereplői: a Haza, Emese, Rozgonyiné, Szilágyi Erzsébet, Kanizsai Dóra, Dobó Katica, Lorántffy Zsuzsánna, Bornemissza Anna, Zrinyi Ilona. A függöny felgördültekor mindnyájan félkörben a Haza körül állanak s mikor elvégezték mondókájokat, oldalt fordulva a közönségnek, a Haza elé térdelnek. A „Szózat“ és a „Kossuth Lajos az üzente“ is a hátsó szobából hangozhatik ki, melynek ajtaját természetesen jól el kell maszkirozni, Legjobb, ha a Haza áll előtte; úgy a magas, dekorált piederstál s a Haza alakja, — lehetőleg magas nőnek kell lenni, — eltakarja.)

ÖTÖDIK JELENET.

Mariska, Emese, A Haza, Rozgonyiné stb.

Emese (kieresztett hajjal; vállán párdubőr-kacagány. Szaggatottan beszél; mintha látomást nézne, szeme fölé tartja kezét.) Álmodtam szépet, gyönyörűt... Tejfel-mézzel folyó országról, a hol a magyar lesz az úr... Arany kalászt ringat ölében a rónaság; édes vizű folyók vizében ízes hal cikázik... Erdőkoszorús a hegyek feje... S mind a miénk: magyaroké! Miénk a hegyek mélyében csillogó érc;

a mi fiaink üzik-ejtik a zúgó rengeteg vadját; nekünk ad kenyeret a rengő aranykalász! (A Haza felé.) Édes, megálmodott Kánaánunk, édes anyánk, édes hazánk! Fogadd kebeledre Árpád népét! (Leborul a haza előtt.)

Rozgonyiné (sisakja alól kibomlik a haja. Pánczélosan, kardosan.) Se szeri, se száma ellenségednek, szegény Magyarország! Irigylik tőlünk ezt a szép országot. Török, német, oláh, valahány nemzet csak van, mind feni a fogát rája. (Kardjára csap.) De míg egy magyar szív dobog: idegen nem lesz úr e hazában. Ha kell: itt vagyunk mi, gyöngé nők; nem remeg a szívünk ágyúdörejre, belerohanunk a halál torkába! Otthagyja hazájáért szülőjét a gyermek, vőlegényét a hajadon, hitestársát, tűzhelyét az asszony! Te vagy a mi szülőnk, a mi vőlegényünk, a mi hitestársunk, a mi melegítő tűzhelyünk! (Leborul a Haza előtt.) Mi elfelejtjük érted Hazánk, hogy gyenge nők vagyunk!

Szilágyi Erzsébet (méltóságos tartással áll meg a haza előtt): Az én hitestársam, a törökverő nagy vezér — az én fiam a világverő Hollós Mátyás! Az uram megmentette a hazát; az egyik fiam dicsőségbe füröszttötte, hatalmassá, nagygyá tette; a másik fiam meghalt érte!... Nekem nem maradt semmi, — semmi. Én mindenemet, a mim volt, a haza oltárán áldoztam föl. Egy maradt csak: az emlékezet. Ezt az egyet is neked adom, Hazám! Nem fogok emlékezni, nem fogom siratni őket... Ha a hazát nem fenyegeti vész: mi sírni valója lehet a magyar nőnek? Én szentelt fájdalmamat áldozom neked, Hazám! (Letérdel.)

Kanissai Dóra (Galambösz hajú, roskatag nőalak. Tetőtől-talpig gyászban, roskadozva tesz pár lépést.) Sötét-sötét világ... Csak a vér piros — csak a halottak arca fehér. Mind fehérek, mind... És csukva a szemük. Mennyi gyász! Mennyi vér! Piros a mező, a virágok pedig lenn fekszenek a puszta földön. Tegnap még mosolyogtak, hajlongtak, integettek: ma elhervadt, letört valamennyi. Hogy keringenek a csúf hollók! Hess! Hess! — Nem, nem hagyom bántani ezeket a fehér arcokat, — ezeket a csukott szemeket! (Hirtelen leroskad a Haza előtt.) Oh, Hazám! Én visszaadom neked holt gyermekeidet!

Dobó Katica (Piros arczú, ragyogó szemű fiatal leány. A pártáján lengnek-lobognak a szalagok.) Hajrá! Még egy csóvát dobjatok le! Forró szurkot! Hadd égjenek! Hadd emlegessék meg az egri nőket! Győzni fogunk, győzni! Ne féljete! Magyar nők vagyunk, s az én nevem Dobó Katica! Nézzétek az én hős apámat, hogy küzd! Előre — csak előre, apám! Lányod nem lesz méltatlan hozzád! Ne féljete, míg engem láttok! Mindent a hazáért! (Letérdel a Haza előtt.)

Lorántffi Zsuzsánna (A kezében kapcsos könyv.) Itt van az igazság, a boldogság, a világosság. A könyvek lapjai közül árad ki az isteni fény. A gyöngét megerősíti, a kicsit nagygyá teszi, mert a tudás olyan kincs, a melyet el nem vehet tőle senki. A tudás isteni ereje adott erőt lelkembe, lelkem ereje acélozta meg kezemet, hogy erősen tudjam fogni országom gyeplőjét. Evvel ajándékoztam meg a jövő reménységeit, hazám ifjait. A tudás a világosság, az erő, a hatalom a szabadság! S szabadság kell a

magyarnak. (Büszkén.) Sok felszabadított lélekkel letél gazdagabb, Hazám! De az egyedül a te dicsőséged. (Letérdel.)

Bornemissza Anna (oldalról lihegve fut előre.) Vége-vége! Hiába minden! Az a szép asszony, az a jó asszony megölve! Oh, Isten — ennyi kín! Mindig talpon lenni, mindig vigyázni! Olyan súlyos a korona, olyan jó lenne otthon, az ebesfalvi orgonabokrok között galambjaimat szólongatni, az uram hegedűjének sírását hallgatni, egyszerű, boldog, nemes asszonynak lenni! De nem! nem! Szent, dicső, az én hivatásom! Hazámért szenvedek, hazám életére vigyázok s e gondolat megerősíti lelkemet. Hisz a Megváltó is, szörnyű kínjai közepette, isteni küldetésére gondolt s ekkor nem érezte többé a tövisek szúrását, a csöcselék gúnyját, a sebek égését... Én hazámra gondolok s nem érzem többé a szívemen ütött sebek égését! Fölnézek az égre s ott dicsugártól környezve látom hazámat!... (Dicsőült arccal borul le a Háza előtt.)

Zrinyi Ilona (fekete haja gyöngyökkel befonva; a vállán zsinóros mente. Pruszlíkját gyöngyök ékesítik. Fekete selyemszoknyáján széles ezüsthímzés.) Azt mondják, a fiam német lett egészen. Nem lehet az, nem lehet! Az én fiam! (Haragosan) Hazug a lelke, aki mondja! Hiába élesztettem volna szívében azt a lángoló honszerelmet? Hiába volt bölcsődala a szabadság nótája? ... Nem, nem — az én fiam csak magyar lehet! (Tünődve.) De — de ha mégis úgy lenne? Oh, akkor képes lennék a legszörnyűbbre! A sok nehéz csapás nem tört meg: — ez haláloamat okozná! (Imádkozásra fölemelt kézzel fordul a Háza felé.)

Hazám! Te szent oltárkép, kihez mindennap imádkozom, ne engedd ezt! (Imádkozva térdel a Haza elé.)
(Mintha messziről hallatszana, halkabban, majd erősebben fölhangzik a „Kossuth Lajos azt üzente.“ A Hazától jobbra, kicsit hátrább, a még erősebbé váló világosságban látszik egy nő, aki egy, a földön fekvő sebesült honvéd fölé hajol.)

A Haza. Halhatatlan legyen emléketek, dicső nők! Mind az enyéim vagytok, mind éltek örökké, minden magyar szívében. Mind az én szerette gyermekem, mind Isten választotta, ki szenvedett, tűrt, küzdött, könnyet, vért hullatott értem! Mind szeressen engem, aki itt él ezen a földön, akinek magyar föld ringatja kenyéradó kalászáat, aki magyar folyó vizét iszsza, magyar erdő fájának lángja lobog a tűzhelyén! Mind gyermekem, mind keblemre ölelem, aki az én nyelvemet beszéli, aki engem vall anyjának! (Fölhangzik a „Szózat“ — s a baloldalon magyar, oláh, szerb, tót, rutén fiúk és lányok jelennek meg nemzeti öltözetükben.) — Mind keblemre ölelem, gyermekemnek vallom, ki engem vall anyjának! S mind eltaszítom, haraggal sujtom, ki ellenem tör, ki kicsinyleni akar engem!

(A fény kialszik, a jelenés eltűnik. De a „Szózat“ még egyre hangzik kívülről. Baloldról a szobaleány jön lámpával, melyet az asztalra helyez s kimegy. Jobboldalról jön Baróthy.)

HATODIK JELENET.

Baróthy, Mariska.

Baróthy (lassan, vigyázva jön előre.) Szegény kicsi lányom! Hogy ráijesztettem! Úgy remegett, úgy sápadzott... Bizony azt képzelheti, hogy valami

haragos emberevő apja van! Hiába, no, hiába, mi férfiak csak nem értünk a leányneveléshez. Mindjárt elejében ráijesztek, aztán meg latin mondákkal tartom jól, a helyett, hogy megkérdezném tőle: éhes-e? (Mariska fölé hajol.) Elaludt. . . Az arcán könnyeket látok csillogni. . . Szegény kis galambom! Hogyan vigasztaljam meg? (Simogatja az arcát.) Mariskám! Pipikém! Galambocskám! Violám! Ébredj fel már! Mosolyogj a te keményszívű apádra!

Mariska (fölserkenve, bámulva néz maga körül. A homlokát tapogatja, szemét dörzsöli.) Istenem, de furcsát álmodtam! . . . (Fölkel s tévóvázva mutat a háttér felé.) Ott, ott, bizonyosan tudom, ott állt a Haza, a magyar Haza! Körülötte térdepeltek mind azok a nők, akik — akik (föllelkesülve) — akik szenvedtek, tűrtek, könnyet és vért hullattak a hazáért! . . . Mind, mind hazájokért égtek. . . (hirtelen.) Csak egy volt itt, aki ellensége volt a hazájának, aki megtagadta a legszeretőbb édesanyját: — én! (Térdreesik.) Oh, Hazám! Meg tudsz-e nekem bocsátani?!

Baróthy (csodálkozva akarja fölemelni.) Mi az, Mariskám? Micsoda különös, lázas dolgokat beszélsz?

Mariska (még mindig térdel; dicsőült arccal mutat fölfelé.) Nézd — nézd, apám — ott látom — dicsugártól környezve a Hazát! Szeliden néz le rám, mosolyog — bocsánatot int. . . Oh! Milyen boldog vagyok!

Baróthy (fölemeli a földről.) Mariska — az Istenért, — te lázban beszélsz — álmodsz?

Mariska (felugrik.) Nem — lehetetlen, hogy álmodtam! Itt állott a Haza, fenségesen, komolyan;

körülötte térdeltek mindazok a nők, kik szenvedtek, tűrtek, vért és könnyet hullattak a hazáért! (Megragadja az apja kezét.) Hallod — hallod — most is énekelnek még...

Baróthy. Te kis bohó! A faluban most ünnepel március tizenötödikét. Iskolás fiúk és leányok éneklik a Szózatot.

Mariska. Akkor hát mégis álmodtam. De ugy-e, azt nem álmodtam, hogy kicserélődött a lelkem s az idegen lélek helyébe olyan tüzes, honszerető magyar lélek költözött belém, mint azoké a nagy asszonyoké?

Baróthy (átöleli.) Ha úgy akarja a magyarok Istene: ezt nem álmodtad!

(Függöny.)

A GRÓFKISASSZONY.

SZEMÉLYEK

1. VIOLA, grófkisasszony
2. HORVÁTH MAGDA
3. HORVÁTH ILONA } tanító leányai
4. MARCSA,
5. PANNI, parasztleány
6. SZOBALÉÁNY.

(Színhely: a tanítóék szobája. A butorozat nagyon egyszerű. A háttérben nagy pohárszék, baloldalt a lányok kis kézimunka-asztala, a mely mellett ülve dolgozgatnak, mikor a függöny felgördül. Baloldalt egy másik asztal, az asztal körül székek. A középén ajtó, baloldalt ablak. Az ablakdcszkán virágcserepek, az ablak felett kalitka)

ELSŐ JELENET.

Magda, Ilona.

Magda (himez.) Azt hiszem, holnap vagy holnapután kész lesz az oltárterítő. Mit gondolsz, *Ilus*?

Ilus (az oltárterítő másik sarkát himezi.) Az én részem bizonyosan kész lesz. . . . De a tied . . . (A *Magda* munkája fölé hajol) . . . no, nem hiszem! . . .

Magda. Nagyon bántana pedig, ha nem lenne kész vasárnapra! Tudod, hogy úgy terveztük, hogy akkor fogjuk átadni a tisztelendő úrnak . . .

Ilus. Nem csoda, hogy úgy elmaradtál a dolgoddal. . . . Én, a mint egy kis időm van, mindjárt előveszem, de te bizony szívesebben olvasol . . .

Magda. Bizony igazad van! De nem tehetek róla. . . . Nem is képzeled, hogy

milyen gyönyörűség az, jó könyveket olvasni. . . . Eleget sajnálom, hogy itt, falun, olyan ritkán jutok ilyenekhez és ha a jó tisztelendő úr kölcsön nem adna néha-néha egy csomót, bizony erről a gyönyörűségről is le kellene mondanom!

Ilus (feláll, vállat von.) No, én nem találom olyan nagy gyönyörűségnek, azt mondhatom! És még ha kinevetsz is, nem tagadom, hogy én bizony nem tudom türelmesen végigolvasni azokat a vastag könyveket, amelyeket te a tisztelendő úrtól kapsz! Ha a kezdetét elolvasom, mindjárt kíváncsi vagyok a végére s mikor a végét elolvasom, már nem érdekel az, a mi a kezdete meg a vége között van. . . . Ha pedig este olvasom, elalszom mellette. . . . És aztán . . . utóvégre is . . . mi hasznod van abból, hogy egyre a könyveket bújod?

Magda (az asztalra ejti a himzést és feláll.) . . . Mi hasznom? Hát az, hogy ezek a könyvek egy új, ismeretlen világot nyitottak meg előttem . . . Olyan sok szép dolog van a világon és mindezekről a szép dolgokról oly csudaszépen tudnak mesélni a nyomtatott betűk . . . Hidd meg, *Ilus*, hogy sok

szép, nemes dolgot tanultam én a tisztelendő úr könyveiből . . . (Összehajtja a himzést.)

Ilus (nevetve fogja be a fülét.) Jaj! Akár-csak a tisztelendő urat hallanám, mikor vasárnap prédikál! Ugyan hallgass, kérlek! (Az ablakhoz lép.) Nézd, milyen szépen süt a nap! Nem okosabb dolog ilyenkor sétálni menni, mint a könyveket bujni? Ni, már elteszed a himzésünket?

Magda. Dolgozni akarsz még?

Ilus. Igen, igen! El akarom készíteni . . . Úgy is tudom, hogy majd a te részedet is nekem kell megcsinálni!

Magda (élénken.) Nem, azt nem engedném! Inkább majd esténként is dolgozni fogok rajta . . . Nagyon szeretném, ha vasárnapra kész lenne . . . Már előre örülök, ha rágondolok, a tisztelendő úr, hogy meg fog dicsérni bennünket!

Ilus. És tudod-e, hogy a grófkisasszony is ott lesz a templomban?

Magda. A grófkisasszony?

Ilus. Igen, Viola grófkisasszony . . . Nem hallottál még felőle?

Magda. Most hallom először a nevét.

Illus. Látod, ez azért van, mert egyébre se gondolsz, mint a könyveidre! Hát tudod, a gróf, a Viola grófkisasszony apja, megvette a kastélyt, ahol eddig a bérlőék laktak... Meg a földeket is, itt ami falunk körül mind... Jaj, de gazdag lehet egy ilyen gróf! És a grófkisasszony! Soha életemben nem láttam még se gróft, se grófkisasszonyt... Ugyan milyenek lehetnek? Bizonyára mindig selyemben meg bársonyban járnak... A grófkisasszonynak bársony cipellő van talán a lábán, a grófnak meg bizonyosan ezüst a sarkantyúja... Mit nevetesz, Magda?

Magda (az *Illus* beszéde közben az ablakhoz ment és egy kis locsolóból öntözte a virágokat. Nevetve.) A mesében igen! De csak nem gondolod, hogy a valóságban is így van?

Illus (duzzogva.) Te igazán azt hiszed, hogy mindent tudsz és mindig kinevetesz, mintha valami ostoba kis liba volnék! De majd meglátod vasárnap, ha a grófék ott lesznek a templomban, hogy nekem van igazam... Majd akkor én nevetlek ki téged... te tudós!

MÁSODIK JELENET.

Voltak. Panni.

Panni (a futástól lihegve ront be a közepső ajtón.) *Magda* kisasszony ... *Ilus* kisasszony ... Ide jön ... Mindjárt itt lesz ...

Magda, Ilus (egyszerre.) Ki? Ki lesz itt?

Panni. A grófkisasszony!

Magda, Ilus (meglepetve.) A grófkisasszony!

Panni. A hintó ott áll az iskola előtt ... Az iskolában is benn volt ...

Magda. A hintó? ...

Panni. Dehogy, dehogy ... A grófkisasszony ... És most egyenest ide tart ... Talán már itt is van ... Szaladok kezét csókolni neki ... (El az ajtón, a melyet nyitva hagy maga után.)

HARMADIK JELENET.

Magda, Ilka, Marcsa.

Marcsa (föltűnően rikító színekbe öltözve, a fején nagy, tollas, virágos kalap, a kezében napernyő meg legyező. Belép a nyitva

hagyott ajtón. Affektált hangon beszél.) Jó napot... Jó napot kedveseim... Erre jartam és betértem ide, mert nagyon megszomjaztam... Nem adhatnának egy pohár vizet?

Ilus (halkan, Magdához.) A grófkisasszony!

Magda (éppúgy.) Alig hiszem...

Ilus (mint fönt.) Bizony! Nézd csak a ruháját! És milyen előkelően beszél! (Fennhangon, Marcsához lépve.) Méltóztassék helyet foglalni, grófkisasszony, kérem. Rögtön hozok egy pohár vizet. Ide tessék... (A széket a középbe hozza s megtörli a kötényével. Aztán a pohárszékről egy poharat levéve, kisiet a középajtón.)

NEGYESEDIK JELENET.

Magda, Marcsa, majd Viola.

Marcsa (leül a székre, legyezi magát.) Ah be meleg van! (Magában.) Grófkisasszonynak néznek ezek a lányok! (Tetszelegve.) No, nem csoda, hiszen elég előkelő a külső! (Fenn Magdához.) Igazán nagyon kedves ez a kis falu... Nagyon kedves...

Persze, aki úgy mint én, a városban él, nem sok szórakozást találhat itt... Szinte sajnálom magácskát, hogy itt kell élnie...

Magda (idegenkedve.) Kérem... én nem vagyok sajnálatraméltó, higgye meg! Nagyon jól telik az időm és a városban lakókat csak azért irigylem, mert könnyebben juthatnak szép könyvekhez, mint én itt falun!...

Marcsa (vihog.) No, ami a könyveket illeti, avval ugyan sohase törődöm valami sokat! Hanem bálba járni, a sétatéren sétálni szépen fölöltözve, aztán az ablak mellett ülve, nézni a sok embert, aki az utcán megy: az oszt' a multság!

Magda (magában.) Nem, nem, ez nem lehet a grófkisasszony! Fogadni mernék, hogy nem az!

ÖTÖDIK JELENET.

Voltak, Ilus, Viola.

Viola (belép a középajtón. Egyszerű sötét ruhában van; a fején sima, kerek kalap, a haja két fonatban csüng a hátára. Szerényen, csöndesen beszél.) Itt laknak Horváth tanító úrék?...

Ilus (nyomban utána jó s durván félretaszítja.) Ugyan menjen az utamból. Mind kilocsolom a tálcára a vizet, amit a grófkisasszonynak hozok!

Viola (megütközve.) A grófkisasszonynak?

Ilus. Persze! (Marcsához.) Tessék, kérem! (Marcsa iszik. *Ilus* aztán elveszi tőle a poharat s a pohárszékhez viszi. Menőben *Violához*, halkán.) Igen, *Vilola* grófkisasszony a kastélyból! (Fenn.) Hát maga kicsoda?

Magda (megbotránkozva, hozzájuk lép.) De, *Ilus*, hogy lehetsz olyan neveletlen! (*Violához*.) Kérem, kisasszony, bocsásson meg neki . . .

Viola (mosolyogva.) Azért, mert kérdezte, hogy ki vagyok? Hiszen, ha éppen kíváncsi . . . (Nyomatékosan, fejével *Marcsa* felé intve, aki megvető pillantásokkal méregeti.) . . . Ha az ott a grófkisasszony a kastélyból, akkor én nem vagyok más, mint egy egyszerű, szerény kis leány . . . Erre jártam, hát betértem ide, hogy egy pohár vizet kérjek . . .

Magda. Azonnal! Egy percre tessék csak várni. (A kézimunka-asztal előtt álló székre mutat.) Talán leülne addig, kisasszony . . . (El a középajtón.)

HATODIK JELENET.

Marcsa, Ilus, Viola.

Ilus (eddig Marcsával beszélgetett, most odalép Vilához, aki az asztalon heverő oltárterítőt nézegeti.) Úgy-e szép? Azt az oldalt, amelyik már majdnem egészen kész van, én hímeztem, a másikat meg Magda . . . Ő keveset dolgozik, mert inkább azokat az ostoba könyveket bújja!

Viola. Igazán? Azt nagyon okosan teszi!

Ilus. No' iszen! Talán maga is afféle . . . afféle . . . tudós! Afféle könyvmoly. (Marcsa hangosan fölnevet.) Lám! A gróf-kisasszony is neveti! (Odamegy Marcsához és halkan, nevetgélve beszélgetnek.)

HETEDIK JELENET.

Voltak. Magda.

Magda (visszatér, a pohár vizet tálcán hozva.) Tessék, kisasszony! (Észrevéve, hogy Viola az oltárterítőt nézi.) Óh, a mi kis munkánk! Bizony nem valami különösen szép! De a jó tisztelendő úr azért szívesen

fogadja majd, mert ő tudja, hogy szerető szívvel fáradoztunk és szerető szívvel adjuk... Ezt a nagyobb részt Ilus csinálta... Ő sokkal ügyesebb, mint én és többet is dolgozik...

Viola. Igen, igen... Hallottam, hogy maga szívesebben olvasgat...

Magda (sugárzó arccal.) Óh, igen! Az az egyedüli gyönyörűségem! Ha a napi dologtól elfáradva, a könyvemmel a kezemben, ott lenn a kertben, a nagy akácfánk alatt ülök: nem érzek többé fáradságot, elfeledkezem mindenről... És ha aztán a könyvemet az ölembe ejtem, oly szépséges-szép gondolataim vanuak!

Ilus (Marcsához.) Jaj! Magda a könyveiről beszél! No, akkor nem lehet kiállani itt benn! Nem jönne a méltóságos grófkisasszony a kertbe? Megmutatnám a virágainkat... Bizonyosan nem olyan szépek, mint a kastélykertben...

Marcsa. Bizonyosan! De azért leszek kegyes és megnézem! (Magda felé.) Addig is... jó napot!

Magda. (Jó napot! (Marcsa, Ilus el.)

NYOLCADIK JELENET.

Magda, Viola.

Viola (utánna néz.) Ki ez a furcsa magaviseletű, különös öltözetű leány?

Magda. Nem tudom . . . Ilus azt állítja, hogy a grófkisasszony a kastélyból . . . De én nem hiszem . . . (Hirtelen.) Ha én grófkisasszony volnék . . . (Megakad, zavarodottan hallgat)

Viola. Ha grófkisasszony volna? Mit tenne akkor?

Magda. Tanulnék, tanulnék sokat!

Viola. Hisz' ezt megteheti így is . . .

Magda. Úgy szerettem volna . . . A városban jártam iskolába és aztán a tanítónőképzőbe akartam menni, hogy tanítónő lehessenek. De nem lehetett . . . Szegények vagyunk, anyám meghalt és apámnak szüksége volt rám . . . (Elfordul, szomorúan néz a földre.)

Viola. Ne szomorkodjék, kedvesem, még jóra fordulhat minden . . . Még nem késő . . .

Magda (fejét rázva.) Igen, ha valaki pártomat fogná . . . Vagy ha sok pénzhez jutnánk hamarosan . . .

Viola. Semmi sem lehetetlen! Föláll. De nekem mennem kell. Köszönöm a szívesességét, kedvesem. (Az ajtó felé megy. Magda ki akarja kísérni.) Nem, nem, csak maradjon! . . . (El.)

KILENCEDIK JELENET.

Magda, Ilus, majd Panni.

Ilus (belép az ajtón.) A grófkisasszony elment és azt mondta, hogy tiszteltet . . . (Körülnéz.) Az a kopott ruhás is elment?

Magda. Én nem láttam, hogy a ruhája kopott lett volna . . . És ha a grófkisasszonyok mind olyanok, mind ez, aki az elébb itt volt, hát bizony nem irigylem őket! . . . De nem is hiszem, hogy a grófkisasszony volt . . .

Ilus. Hanem talán az a kopott ruhás, nem? Igazán mulatságos! (Nevet.)

Panni (befut.) Láttam ám a grófkisasszonyt! Oszteg kezét is csókoltam neki! De milyen szívesen beszélt hozzám! Nem úgy, mint az a cifra páva, a korcsmárosék városi vendége, a Marcsa, aki úgy elszelelt mellettem, mintha nem is láttam volna már

mezítláb szaladgálni, meg fazekat súrolni a korcsmaudvaron! De hiszen láhatták, kisasszonyomék! Itt ült az elébb azon a széken ni, (a középen álló székre mutat), aztán még, hogy legyezte magát!... Már hogy nem áttallotta Ilka kisasszony vizet hozni neki!

Ilus. A Marcsa volt!...

Magda. És a másik, az, akit te, Ilus, kopott ruhásnak nevezte, az a gróf-kisasszony!

TIZEDIK JELENET.

Voltak. Szobaleány.

Szobaleány (egy csomó könyvet hoz az egyik kezében, a másikban egy levelet tart.)
... Horváth Magda kisasszony?...

Magda. Én vagyok... (Elveszi a szobaleánytól a levelet. Hangosan olvassa az aláírást.) Vadnay Viola grófnő... (Magában olvassa a levelet' aztán Ilkának nyújtja oda.) Olvasd csak, olvasd! Óh, milyen boldog vagyok! A grófkisasszony taníttatni fog... (Az asztalhoz lép, amelyre a szobaleány a könyveket letette.) És milyen gyönyörű könyveket küldött! (A könyveket nézegeti.)

Ilus (magában.) Milyen ostoba voltam! Milyen ostoba! (Fenn, Magdához lépve.) Ugy-e, megengeded, hogy én is olvassam azokat a szép könyveket?

Magda (átkarolja, mosolyogva.) Szívesen, édes Ilusom! Talán majd megtanulod belőlük azt, hogy nem a cifra ruha teszi az embert . . .

Ilus. Óh, azt már tudom is! Megtanított rá a grófkisasszony! (Hirtelen.) Az ablakon át látom, hogy édes apánk hazafelé jő. Menjünk elébe és beszéljük el neki a dolgot! (Mindnyájan el!)

(*A függöny legördül.*)

FIATAL LEÁNYOK SZÍNMTÁRA.

A KIRÁLYNŐ KEZTYŰI

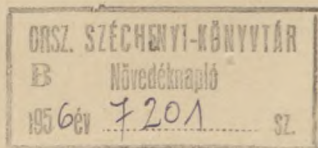
TÖRTÉNETI VIGJÁTÉK EGY FÖLVONÁSBAN

IRTA

TÁBORI RÓBERT

BUDAPEST, 1901 SINGER ÉS WOLFNER
KIADÁSA, ANDRÁSSY-ÚT 10. =====

SZEMÉLYEK

MÁRIA TERÉZIA, Magyarország királya.

HADIK, generális.

VON UND ZU WOLKENSTEIN GRÓF, udvari
marsál.

GRASSALKOVICH ANTAL, a királynő íródeákja.

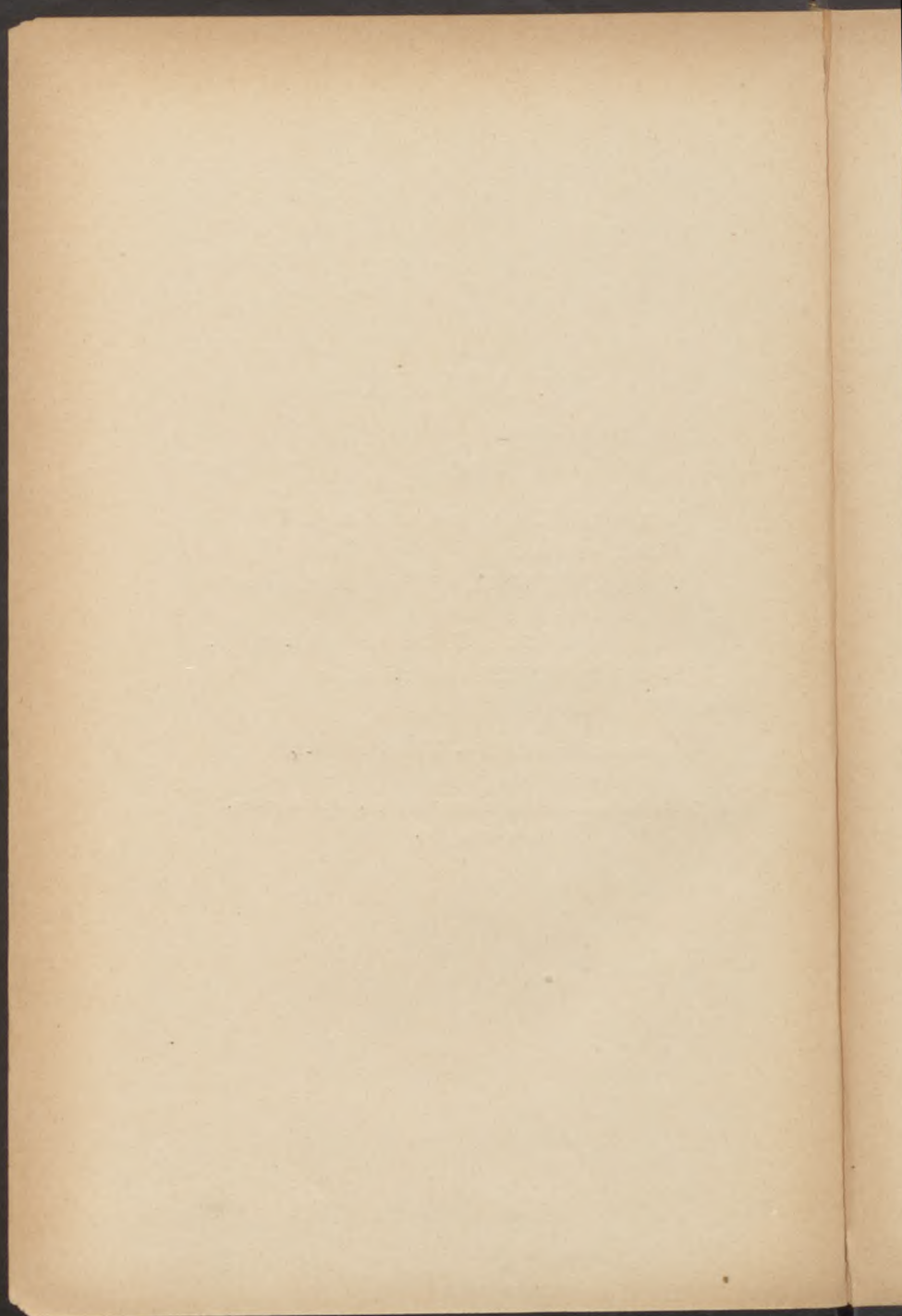
BUJDOSÓ GERGELY, mezőturi ember.

ÉVA, a felesége.

Audienciára menők. — Udvari emberek.

Színhely: Az ugynevezett Kontrolorgang a bécsi Burgban.

Idő: Anno 1759.

ELSŐ JELENET.

(Nagy és díszesen berendezett terem, az úgynevezett „Kontrolorgang“, amely jobbra és balra folyosóban végződik. A falakon parókás alakok bronzrámákban. Bal felé háromlépcsős emelvény, amelyen trónszerű karosszék áll. Odébb kis mahagóni asztal. Odakint elüti a tizenkettőt; belépnek jobbról): *Wolkenstein* és *Grassalkovich*.

Wolkenstein. A misének azonnal vége lesz és negyedóra mulva kezdődik az audiencia. Szeretném tudni, rendben van-e minden?

Grassalkovich. Excellenciád parancsa szerint cselekedtem.

Wolkenstein. Jól tudja, hogy ő felsége mily nagy súlyt helyez a spanyol etiketre s mily szigorúan megkívánja pontos megtartását.

Grassalkovich. Nem lesz oka panaszra.

Wolkenstein. Az eddigi víg és gondtalan életnek vége. A bécsi udvar, okulva a párisi példán, szakított az eddigi léha szokással és a mai naptól fogva, ő felsége külön meghagyására, mi mutatunk példát arra, hogyan kell megőrizni azt a nimbust, mely a fejedelem udvartartását környezi.

Grassalkovich (halkan.) Honnan ez a nagy föllendülés?

Wolkenstein. Megmondom önnek, mert tudom, hogy hű emberem. Annak is történelmi jelentősége van. A bécsi udvarnál megszűnt a magyarok befolyása. Visszatérünk a Lipót-féle hagyományhoz. Azok a fényes, de lepkeszerű alakok, amelyek pompájukkal betöltötték udvarunkat, kikoptak innen, mióta nyilvánvaló lett, hogy Magyarországon még mindig él a Rákóczyak rebellis szelleme. S tudja-e, ki lesz ennek a változásnak első áldozata?

Grassalkovich. Sejtelmem sincs róla.

Wolkenstein. Megmondom önnek, hogy ebben is tisztán lászon. Hadik generálisnak szól ez a forduló. Az az úr nagyon sokat engedett meg magának s ez szegi a nyakát. A mérték betelt; a királynő sajátkezűleg írt levelében föl kérte, legyen rajta, hogy katonái hetenkint legalább egyszer misére menjenek és minden hónapban meggyónjanak. Tudja-e, mit válaszolt erre a tábornok?

Grassalkovich. Azt, hogy nem szeretné, ha katonái minden áron az égbe kíváncsoznának. Inkább azt akarja, hogy ne féljenek sem az ördögtől, sem a porostól. Elég elmés válasz egy lövasági generálistól.

Wolkenstein. Hja barátom, az elméség kiment nálunk a divatból és helyébe az ájtatosság lép. Jó lesz, ha erre figyel, mert önben is van szellemesség. A dinasztiahoz hű párt fölhasználja a királynő haragját Hadik ellen, hogy a magyar befolyást megtörje. Azok az urak nagyon

sokat szellemeskedtek, próbálják meg most már a vezeklést... Itt van az ön embere?

Grassalkovich. Az előszobában várja excellenciád parancsát. (Jobbra indul és egy pillanat múlva visszatér Bujdosóval.)

MÁSODIK JELENET.

Bujdosó, mint közlegény az akkori udvari gárda egyenruhájában. *Wolkenstein* és *Grassalkovich*.

Wolkenstein (Bujdosóhoz, aki feszesen megállt előtte.) Tudja-e, hogy mi a teendője?

Bujdosó. Jelentem alássan, négy hét óta magolom az udvari ceremóniákat.

Wolkenstein. Nem is olyan könnyű az, mint a komisz kenyeret pusztítani... Lássuk hát, mit tud. Kinek szabad a nyakán aranyláncot viselni?

Bujdosó. Annak, akit a kilencedik és a tizedik rangfokozat megillet.

Wolkenstein. Ki viselheti a dereka körül?

Bujdosó. Tizenhatodik és tizenhetedik rangfokozat.

Wolkenstein. Hány rangfokozat van összesen?

Bujdosó. Hatvankettő.

Wolkenstein. S mi a maga teendője a mai napon?

Bujdosó (hadarva, mint aki leckét mond föl.) A főbejáratnál fogadom azokat, akik audienciára jönnek és megvizsgálom, úgy van-e kiöltözve mindenki, amint a ceremónia előírja. Hogy milyen a rangfokozata, megmondja a cédula, amit a főudvarmesteri hivatal kiállított számára.

Wolkenstein. Nagyszerű! Hisz maga igazán értelmes ember. Mi volt azelőtt?

Bujdosó (kurtán.) Szenátor Mezőtúr városában. (Sarkon fordul és az ajtóhoz masíroz, ahol mereven megáll.)

Wolkenstein. Aha! Ez is a javító intézetből való, ahol a rebelliseket móresre oktatják.

HARMADIK JELENET.

Voltak, Hadik (teljes katonai díszben.)

Hadik (belépve, futólag köszönti Wolkensteint, aztán Grassalkovichot.) Jelenítsen be ő felségének. Fontos híreket hozok a háboru színhelyéről.

Wolkenstein. Bocsánat, tábornok úr, őfelsége misét hallgat.

Hadik. Tudom. De ha vége lesz annak az audienciának, tán engem is fogad.

Wolkenstein. Az nem olyan bizonyos.

Hadik. Miért?!

Wolkenstein. Őfelsége kiadta a rendeletet, hogy aki audienciára jön, jelentkezék előbb a főudvarmesteri hivatalnál. Ott megvizsgálják, van-e jogcíme az audienciára.

Hadik. Az én jogcímem: tizenkét nyert csata és kilenc seb. Remélem, ez csak elég?

Wolkenstein. Ennek megítélése nem rám tartozik. (Hidegen meghajtja magát és el a középén.)

NEGYEDIK JELENET.

Grassalkovich, Hadik.

Hadik (utána néz.) Ezer ördög!
Keresztül megyek a lelkén ennek a sima-
képű fickónak, ha így packázik velem!
(Egy lépést tesz Wolkenstein után.)

Grassalkovich (útját állja.) Ne bolon-
dozzál, András!

Hadik. András? Hát ez meg micsoda?
(Jól megnézi Grassalkovichot.) Nini, te
vagy Antal?

Grassalkovich. Én vagyok, egykori
iskolatársad, a kit sokszor megmentettél a
veréstől, mikor a kollégiumbeli gyerekek
nem akarták befogadni maguk közé a sze-
gény tót fiút, ama régi közmondás alapján:
Tót nem ember, kása nem étel. Te pedig
jól tudtad, hogy a szívem magyar és párt-
fogásodba vettél. Hogy is ne lettem volna
magyar, mikor apám ott szolgált a Rákóczy
»nagykalapos« ezredében, a melynek min-
den katonája rovnei drótos tót volt.

Hadik. De magyarázd meg . . . Nem tudom megérteni . . .

Grassalkovich. Hogyan lett a szimpla Grassalkovich Antalból a királynő író-deákja? Annak nagy históriája van. Majd máskor elmondom. Csupán annyit árulok el, hogy voltam azóta iskolamester, állatszeliidítő, katona, fullajtár, kuruzsoló doktor és még sok mindenféle, míg végre rájöttem, hogy az én igazi hivatásom az udvarnál van. Hát van ember széles e világon, a ki jobban érti a bókolást, mint én?

Hadik (keményen.) Remélem, azt nem felejtetted el, hogy magyar vagy?

Grassalkovich. Nem lehet azt elfelejteni, bár itt mindent elkövetnek, hogy kivetköztessék az embert magyarságából. Hisz neked is csupán az a hibád, hogy nem tudsz arról megfélelkezni.

Hadik. Tán kárát vallották valamikor?

Grassalkovich. Nem a, de ép ez a bökkenő. Ha tehetetlen volnál, mint a többi

tábornok, ha téged is folyton kergetne maga előtt a porosz király, szívesen látnának. De hogy magyar az egyetlen, aki győz ebben a siralmas háborúban, s hogy folyton győz, azt meg nem bocsátják neked soha.

Hadik (mosolyogva.) Pedig csak az imént tetőztem be régi vétkemet újjal.

Grassalkovich (megréműlve.) Uj győzelem? András, András, hát sohasem fogsz megjavulni?

Hadik. Nem én! S az a szándékom, hogy a diadal trofeumát ma adjam át személyesen a királynőnek.

Grassalkovich (elgondolkozva.) Nehezen megy majd, de megpróbálom... Lehet, hogy az állásomba kerül, de ez ne bántson... Eszembe jut, hányszor ültél én miattam a karcserben... De most menj el innen s jer vissza télóra múlva. majd valahogy módját ejtem, hogy bebocsáthassalak a királynőhöz.

Hadik (kezet szorít vele.) Jó fiú vagy te, Antal! (El jobbra.)

ÖTÖDIK JELENET.

Grassalkovich aztán *Wolkenstein*.

Grassalkovich (Hadik után néz.) Ilyenek ők mindannyian és az embernek ne essék meg a szíve rajtuk. A nagy gyerekek! Csupa őszinteség a lelkük és ezzel akarnak versengeni itt, a hol minden tetetés. De szerencsére van még bennem drótos-ész.

Wolkenstein (visszajön középen.) Minden rendben van. A királynő is azonnal itt lesz. Álljunk mi is a posztra, nehogy idegen elem tolakodjék ide. (Folyton beszél *Grassalkovich*nak és jobbra indul.)

HATODIK JELENET.

Voltak. (Audienciára menők. Aztán *Éva* jobbról.) *Első audenciás* (felmutat egy cédulát.)

Bujdosó (megnézi a cédulát.) Paszirt! (Az illető audenciás a háttérbe megy és mereven megáll.)

Második audienciás (szintén felmutat egy cédulát.)

Bujdosó (megnézi a cédulát.) Huszonnegyedik rangfokozat? Annak csak négy gomb dukál, pedig öt van. Vissza! (A második audienciás szégyenkezve el.)

Éva (lesütött szemmel jön és el akar menni *Bujdosó* előtt.)

Bujdosó (rárivall.) Halt! A cédulát!

Éva (megijed.) Kérem szépen, katona bácsi . . .

Bujdosó. Nix rezoniroz! Van-e cédula?

Éva (a zsebét tapogatja.) Nincs kérem alássan, de minek is? Hisz én . . . (Hirtelen megakad, merően tekint *Bujdosóra*, nagy megindulással.) Jóságos ég! Igazat lát a szemem? Gergely, édes jó uram, kigyel-med az?

Bujdosó (megdöbben, haboz, de ismét erőt vesz magán.) A cédulát!

Éva (könyörögve.) Édes uram, hát nem ismer rám? Én vagyok a hűséges felesége, *Bujdosó Éva*, *Mezötúr városá-*

ból, ahol kigyelmed nyolc év előtt szenátor volt.

Wolkenstein (odafigyel.) Mit beszél ez az asszony? (Odalép Bujdosóhoz.) Ezt az asszonyt be ne bocsássa!

Éva. Mit? Hogy engem be ne ereszenek a királynőm elé? (Erős hangon.) Kicsoda az úr, hogy útját akarja állni egy magyar asszonynak, mikor királyához megy?

Bujdosó (halkan Évához.) Az ég szerelmére, ne beszélj így! Mindent elpuskázol.

Éva (örömmel.) Rám ismert!

Wolkenstein (Bujdosóhoz.) Mit súgott annak az asszonynak?

Bujdosó. Azt mondtam neki, hogy cédula nélkül nem lehet bemenni.

Éva (félre.) Nem-e? Majd meglátjuk! (Hangosan s úgy tesz, mintha elájulna.) Én Istenem, végem van!

Grassalkovich. Szegény asszony! Megesik rajta a szívem!

Wolkenstein. El kell távolítani, mielőtt a királyné bejön. (Megfogja Éva karját.)

Éva (félre.) Na, megállj csak! (*Wolkenstein* karjába dől, hangosan.) Meghalok!

Wolkenstein (dühösen.) Hát nem bírok ezzel az asszonyi ördöggel? (Megfogja Évát és Bujdosó Gergely karjaiba dobja.) Vigye el innen!

Bujdosó. Nem hagyhatom el a posztomat.

Éva (odasímul Bujdosóhoz, félre.) Jó helyen vagyok már! Szeretném látni azt az embert, aki innen elszakít.

HETEDIK JELENET.

Voltak, Mária Terézia.

Királynő (bámulva.) Mi történik itt? Gróf úr . . .

Wolkenstein (hebegve.) Egy asszony rosszul lett . . . Mindennapi dolog . . .

Éva (fölpattan.) Nem akarják megengedni, hogy királynőm elé járuljak! . . .

Hát meg lehet tiltani a hívőnek, hogy ne térdepeljen az oltár elé?

Királynő (mosolyogva nézi Évát.) Ki nem engedte meg? (Félre.) Kedves kis perszóna.

Éva (rámutat Wolkensteinre.) Ez az úr itt.

Wolkenstein. Felség . . .

Királynő. Már látom, félreértés van a dologban . . . Kedves gróf úr, ez aszszonyok dolga, majd kimagyarázzuk kölcsönösen. (Kegyes kézmozdulattal.) Hagyjanak magunkra egy pillanatra.

Wolkenstein és Grassalkovich (el jobbra. Az első dühös, az utóbbi alig tudja magába fojtani jókedvét.)

Bujdosó (ismét az ajtóhoz megy s ott megáll.)

NYOLCADIK JELENET.

Királynő, Éva.

Éva (magába.) Jóságos ég, csak most légy velem!

Királynő. Jer közelebb és tárd ki előttem szivedet, hogy miért akartál beszélni királyoddal?

Éva (letérdel, nagyon izgatott.) Felség . . . én . . . már mint tetszik tudni . . . (zokog.) Ne vegye tőlem rossz néven, ha nem tudom, hogyan kell itt beszélni.

Királynő (jósággal.) Ne így, mert akkor nem értjük meg egymást. Állj fel és mondd el bátran, mi bántja a szivedet?

Éva (feláll és letörli könyeit.) Bocsássa meg, felség, hogy sírni mertem, de hát ez olyan, mint a felhőszakadás. Nyolc esztendő óta nyomja a bánat felhője szívemet s nem tehetek róla, hogy hirtelen megeredt a zápor.

Királynő. Nagyon türelmes felhő az, amely nyolc esztendeig vár. Hadd halom, honnan kerekedett?

Éva. Elmondhatom? Igazán elmondhatom?

Királynő. Beszélj!

Éva. Szent Isten, most már azt sem

tudom, hol kezdjem . . . Nyolc esztendővel ezelőtt én voltam a legboldogabb asszony Mezőtur városában. Fiatal is voltam, szerettem az uramat, ő is szeretett engemet. Jókedvnek sohasem voltunk hijjával, az ablakom mindig tele volt fehér és piros muskátlival, ereszünk alatt pedig fészket rakott az Isten madara . . .

Királynő. Miféle madár az?

Éva. Úgy hívják mifelénk a fecskét. Teli volt az éléskamra minden jóval és szivünk hálával, boldogsággal. Egyszerre csak . . . (Ismét elfogja a zokogás.)

Királynő. Egyszerre csak . . .

Éva. Vége szakadt a nagy boldogságnak. Rettentő időjárás volt azelőtt való estén, haragos mennydörgés és cikázó villám, nyomában pedig oly síri sötétség, hogy még a templom tornyának ezüst gombját sem látták. Én nagyon félős voltam, beszaladtam a házba és féltemben imádkoztam. Jó gazdám utánam jött és biztatott szép szóval, aztán pedig,

mivel még mindig dideregtem és vacogott a fogam, fölkapott a két erős karjába és (kacag) úgy csucsuggatott végig a szobán, mint a kis gyermeket.

Királynő. Csucsuggatott? De kedves!

Éva. Nagyon kedves volt hozzám az én jó uram!

Királynő (elmélázva.) Boldog asszony!... De te is szép vagy, ha így kacagsz. (Leül a trónszékbe.) Jer közelebb!

Éva (odaoson a királynőhöz, letérdel előtte és fölnéz.) Hát még a felséges asszony! Nem hiába a legelső köztünk, de olyan is, mint a virágok közt a róza: szép, bűbájos és illatos. A jóság illatja van rajta.

Királynő (ráhajol szelíden.) Igazán szép vagyok? (Egyik hajfonata leválik és vállára hull.)

Éva (megkapja a hajfonatot és megcsókolja.) Szinarany az is, szakasztott olyan, mint a szive.

Királynő (nevet.) Alig félórája, hogy

az udvarhoz jött és már is beletanult a hízelkedés mesterségébe.

Éva. Isten úgy segéljen, hogy igazat beszéljek! (A hajfonattal játszik, vágyó hangon.) Ha én ezt az aranyerdőt valaha megfésülhetném:

Királynő (nevetve.) Fésüldd hát meg, te kis bohó!

Éva. Jaj! Alig merek hozzányúlani... Ugy-e hogy gyémántos fésűvel fésüli?

Királynő. Dehogy! (A kis asztalra mutat.) Ott van minden hozzávaló. Mert én is csak asszony vagyok és szeretnék szép lenni. Ha néha audiencia közben felbomlik a hajam, rendbeszedem magam... De cserében azért, hogy ilyen nagy udvari méltóságot adok, én is kérek tőled valamit.

Éva. Mit adhatnék én, szegény lélek? Hisz a lelkem közepét is örömet oda adnám!

Királynő. Ennyit nem kérek tőled... De mondják, hogy nagyon szép a magyar

dal és különös varázsa volna a szívekre. Még nem hallottam soha olyan frissen, ágról tépve, amint a te ajkadról fakadna.

Éva. Hát eldalolom a mi nótánkat. Nagyon szomorú, de jól esik elbúsulni rajta.

Királynő. Ki írta?

Éva (kacag.) Jaj de fucsá! . . . A nótát nem írják, mert az úgy terem magától, mint a réten a virág. Tán a madár hozza szárnyain vagy a szellő, vagy a nap-sugár . . . Mit tudom én?!

Királynő. De hisz' akkor nagyon szép lehet.

Éva. Meghiszem azt. Olyan egészséges mezei illata van, mint a frissen kaszált szénának.

Királynő. Ne dicsérd annyira, szólaltasd meg inkább.

Éva (az asztalkához megy és keresi a fésűt.) Szabad?

Királynő. Csak bátran!

Éva (leereszti a királynő haját, mi-
alatt fésüli, dalol.)

Szól a falu templomának mélabús harangja,
Erdő szélén bánatommal ülök elhagyatva.
Sűrű falomb csókolgatja halovány arcomat,
Szomoru fűz árnyékában siratom sorsomat.

Fohászomtól elnémult az erdei madárka
Könyeimtől rég elhervadt erdő szép virága.
Elnémult már a harang is; nincs, a ki kongassa,
Nincs hát, a ki ezt a csendet innen elzavarja?

Én Istenem, vezesd vissza drága hites párom!
Add vissza, én jó Istenem, régi boldogságom.
Beteg szívem, beteg lelkem úgy eped utána.
Édesuram, mennyországom, te vagy lelkem vágya!

Királynő (elmélázva.) Fölkapott két
erős karjára és csucsuggatott, mint a gyer-
meket: ez hangzott ki a nótádból most is.

Éva (a ki azalatt tovább babrál a
királynő hajával.) Felség, van-e egy piros
pántlikája?

Királynő. Minek az neked?

Éva. Hát hogy a hajába fonjam.

Királynő (kacag.) Az én hajamba?

Éva (szintén kacag.) Jaj de bolond is vagyok én! Eljárt a kezem: csak úgy parasztosan fontam be a felséged haját.

Királynő. Hadd lássam. (*Éva* viszi a tükröt és letérdelve a királynő előtt, oda tartja elébe.) Nem is fest rosszul.

Éva. Milyen szép magyar menyecske volna, ha még pruszlikot is viselne!

Királynő (nézi Évát, önfeledten sohajt.) Ha én olyan szép volnék, mint te!

Éva (szégyenkezve.) Hogy is mondhat ilyent, felség? Hisz én már vén asszony vagyok?

Királynő. Lássuk, mennyi idős vagy, te kis vénség?

Éva. Már mint én? (Elgondolkozik, hirtelen mintegy eszmétől megkapatva.) Aratáskor lettem . . . éppen, hogy akkor lettem negyven esztendőös.

Királynő (elbámulva.) Az nem lehet!

Éva (titokzatos arccal.) A mi águnkról sokáig marad fiatal az asszony . . . S

ez onnan van, mert valamelyik dédanyám tündér lehetett, akinek volt egy ifjító szere. Úgy őrizzük a titkot családukban. Édesanyám már hatvan éves, de nincs még egyetlen ránc sem az arcán.

Királynő (mohón.) Te ismered ezt a szert?

Éva. Ismerem.

Királynő. S megmondanád nekem?

Éva. Ha megígéri, hogy titokban tartja.

Királynő. Megígérem.

Éva. Aztán meg megteszi cserében, amit én kívánok . . . Mert ingyen nem lehet azt odaadni, mert akkor . . . elvesz a varázsa.

Királynő (meghökken.) Hogyan? Csak talán nem kívánsz érte pénzt?

Éva. Dehogy! Odaadom egy kincset fölértő jó szóért.

Királynő. Kinek érdekében?

Éva. A jó uram érdekében.

Királynő. Hivatalt akarsz neki?

Éva (összetéve két kezét.) Csak kegyelmet! Hogy kiszabaduljon abból a végtelenül szomorú rabságból, amelyben nyolc esztendő óta sínlődik.

Királynő (komolyan.) Hol van hát az urad?

Éva (rámutat a mereven álló Bujdosóra.) Ott áll, felség.

Királynő. S mi a vétke?

Éva (habozva.) Azt mondják róla, hogy . . . hogy Rákóczy embere volt.

Királynő. A nagy rebellis híve? (Szigorúan.) Csak azt ne tette volna. Minden egyebet meg tudnék neki bocsátani!

Éva. Ő csak a kötelességét tette. Mert — el kell mondanom a nagy titkot, felség — ő Rákóczy-vér.

Királynő. Gonosz lelket árultál el előttem, a melyért még szigorúbb fogságra kellene vetnem az uradat. Rákóczy és oly közel hozzám!

Éva (zokogva.) Felség, ezt a titkot az asszony mondta el az asszonynak.

Királynő (meghökken.) Ezt a mon-
dást a jó angyalod adta ajkadra. Menj
hát és vidd magaddal, mert kiérdemelted
nyolc éves hűségeddel, és aztán úgy
fogva tartsd, hogy meg ne szólaljon soha
a Rákóczy féktelen vére, mert külön-
ben...

KILENCEDIK JELENET.

Voltak, Hadik, akit Grassalkovich bebocsát.

Grassalkovich (gyorsan.) Felség, Hadik
tábornok, a ki hírt hoz a háborúból.
(Kimenőben, félre.) Hozzányúltam a menny-
kőhöz, ki tudja, nem sujt-e agyon? (El
gyorsan jobbra.)

Királynő (bámulva.) Mit jelentsen ez,
tábornok úr? Ki engedte meg, hogy beje-
lentés nélkül színem elé kerüljön.

Hadik (nyugodtan.) Felség, én Berlin-
ből jövök.

Királynő (m. f.) Berlinből? Mesét
mond?

Hadik. Csak a kész valóságot. Egy kis huszárcsiny volt az egész. Mialatt Frigyes király a mi határainkat bolygatta, én egy oldalkanyarodással huszárjaimat a porosz fővárosnak vittem. Huszonnégy óráig én parancsoltam ott és kardom hegyével hirdettem azt az igazságot, amelyért minden magyar katona él, hal.

Királynő. Miféle igazságot?

Hadik. Hogy a mi királynőnk a legszebb királynő a föld kerekiségén.

Királynő (elpirulva.) Hagyjuk ezt, tábornok úr! (Szelidebb hangon.) Most a királynő áll ön előtt, nem pedig az asszony.

Hadik. Hogy is lehetne elválasztani e kettőt, mikor bűbajos mind a kettő!... Lássa, felség, mialatt én Berlinben voltam, kétszázezer tallér sarcot szedtem a királynőnek, de ugyanakkor egy kis ajándékról is gondoskodtam a csodaszép asszony számára.

Királynő (érdeklődve.) Ajándék? Mi az?

Hadik. Ezer pár finom keztyü, aminőt széles e világon csak Berlinben készítenek. Hoztam is egy kis mustrát belőle. (Gyorsan a bal bejárathoz megy és átveszi Grassalkovichtól a keztyűtartót és odaviszi Mária Terézia elé.) S nem ismerek kezet, amelyre méltóbban símulnának, mint ezt a kis kezet, amely erősen tartja birodalma jogarát, de olyan végtelenül jóságos és kegyelmes tud lenni. (Letérdel és megcsókolja a királynő kezét.)

Királynő (szelid mosolylyal.) Tábornok úr, ez a berlini tréfa bocsánatot nyert önnek egy másik, kevésbbé jó tréfáért. (Fölnyitja a keztyűtartót.) Milyen szépek! (Hirtelen fölkacag.) Tábornok úr! ön lehet jó hadvezér, de diplomatának mégsem született!

Hadik (bámulva.) Miért? felség...

Királynő (vidáman.) A jó berliniek túljártak az ön eszén: ez a keztyü mind balkézre való.

Hadik (fölpattan.) Ezer ördög és huszárkard!

Királynő. Csitt! Nem illik ezen a helyen huszároskodni!

TIZEDIK JELENET.

Voltak. Wolkenstein.

Wolkenstein (magánkívül berohan.) Felség! . . . Összeesküvés . . . Árulás! . . . Hadik tábornok . . .

Királynő. Az én jóváhagyásommal jött ide, hogy jelentést tegyen nálam berlini győzelméről. (A keztyűkre mutatva, vidáman.) Itt van a bizonyítéka . . . De a király sem marad adósa. (Évához.) Neked, a szép dalodért, férjed szabadságát. (Halkan odasúg.) De a varázsvizet se feledd el! (Hadikhoz.) Önnek, tábornok úr, azt a kijelentést, hogy hű magyarjaimat mindig szeretem és nem fogom elfeledni soha, hogy mit tettek értem a veszedelem ide-

jén. (Wolkensteinhoz.) Önnek, gróf úr,
fölméntését a nagyon is terhes udvari
marsálság alól.

(Wolkenstein kivételével a többiek boldogan
csoportosulnak a királynő körül, *a függöny
legördül.*)

FIATAL LEÁNYOK SZÍNMŰTÁRA.

A LEVÉL

SZÍNMŰ KÉT FÖLVONÁSBAN

IRTA
MÓRA ISTVÁN

BUDAPEST, 1901 SINGER ÉS WOLFNER
KIADÁSA, ANDRÁSSY-ÚT 10. =====

SZEMÉLYEK

A MAMA.

GIZELLA, leánya.

SÁRIKA, vidéki leány, lakik Gizelláéknál.

BORIS

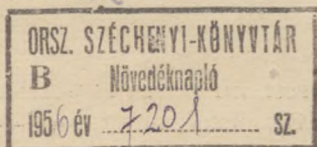
ETELKA } iskolatársaik.

PAULA }

ANKA, kis tót cselédleány.

(Színhely: a lányok tanuló-szobája. Kétfelől ajtó.)

294.860

BUDAPESTI HIRLAT NYOMDÁJA

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Sárika később Anka.

Sárika : Istenkém, hála legyen neked, elvégeztem mindent . . . (Könyveit rakosgatja össze.) Félttem pedig, hogy a számtani földadat kivált nehéz lesz, de az sem volt éppen nehéz. (Az órát nézi.) Ajjé, hiszen még négy óra sincs, elmehetek még a szegény Rózsa Margithoz is, megmutathatom neki a leckéket. Szegény Margit, most már egy kicsit jobban van, ejnye: jó hogy eszembe jut, elviszem neki a könyvtári könyvemet is, jól fog esni a lábbadozónak . . . Elvinném a Gizelláét is, sz' ő ugy se olvassa, de, tudom, ha kérném, az lenne a felelet mindjárt, hogy éppen most akar belekezdeni. (Fölteszi a kalapját.) Gizellának vendégei is lesznek ma, illenék, hogy itthon legyek én is, de Istenem, az a beteg leány mégis csak előbbrevaló.

Anka (bekukkan.) Hahá! *Sárika* kisaszon, hahá!
(Valamit rejteget a köténye alatt.)

Sárika. No, mi az, *Anka*?

Anka. Hahá! Találom ki!

Sárika. Tán kikeltetek a kis gilicék?

Anka. Nem bizom kikeltek! Csak Anka valami hozta, drága hozta, (cuppant) galamb csókolja, kette galamb! Na! Még se nem tudom?

Sárika. Levél?

Anka. Level ám! (Föltartja, forgatja.)

Sárika. Jaj, Ankám, add ide hamar, látom arról a gyöngy írásáról, hogy az én lelkem Margitom írta, az én kis unokanéném, az én szép hazámból, a Tisza mellől . . .

Anka (a levelet oda adja.) Nekem is van hazája, hallottal is, mikor Sárika tanultad: „Arvamegye, tele délnyugatra, tenger mellett, kitünő bortermeléssel . . .“

Sárika (olvassa a levelet. Megcsókolja.)

Anka (cuppant.) Na, csak jót megírtak. Egészség: nem betegség, kirelejszom, amen!

MÁSODIK JELENET.

Előbbiek. Mama.

Mama (az ajtón kívül.) Anka! Anka! Itt vagy?

Anka. Igenis nem, kezit csókolok. (Balra kioson.)

Mama (belép.) Persze, hogy már nincs itt . . . Kint szárad a búzánk a ponyván, csak úgy lepi a galamb . . .

Sárika. Ne tessék haragudni, néni, levelet hozott a levélhordó nekem, azt adta ide Anka.

Mama (szelíden.) Honnan írtak, kicsinyem? Édesanyád?

Sárika. Nem, néni, Margitka írt, a mama testvérinek a lánya. El tetszik olvasni, néni? (Kínálja a levelet.)

Mama. Köszönöm, kicsikém . . . Mit írnak?

Sárika. Kezét csókolom néni, jól vannak, csak Margitka még egy kicsit beteges . . . Oszt meg a kis

hugára, Gizellára panaszkodik, hogy nem szeret tanulni, hogy minden dolgában kissé rendetlen.

Mama (félre.) Mint az én Gizellám!

Sárika. De hát Istenkém, hisz még csak az első elemibe jár a kis bodri, majd megváltozik még. Hanem azért megírom neki, hogy nem kap husvétra zászlós bárányt tőlem, ha rosszkodik.

Mama. No csak írd meg neki, kis lányom... De úgy nézem, készülsz valahová: kalap a fejedre.

Sárika. Igen, ha a néni megengedné, el akarnék menni Rózsa Margithoz, megmutatni neki a leckéket, mert most már jobban van és hétfőn el akar jönni iskolába... Estefelére még itthon leszek.

Mama. Jó, kis lányom, jó. Csak a magad dolgát osztd más miatt el ne hanyagold.

Sárika. Mindent elvégeztem, néni.

Mama. Gizella is? A mi Gizánk?

Sárika (habozva.) Igen, talán, gondolom, bizonyosan...

Mama. Hát akkor csak eredj kis lányom, de rád ne sötétedjen. (Ki balra.)

Sárika (fönn.) Dehogy néni! (Magában.) Istenem, de nehéz hazudni!...

Mama (künn.) Giza! Giza! Tanulni! Még ma bele se néztél a könyvbe...

Sárika (indulóban.) Az igaz, de csak nem árulkodhatom! (A levelet beleteszi kézimunka-táskájába, aztán el.)

HARMADIK JELENET.

Gizella, utóbb Anka.

Gizella. Phú! De nagyszerű ilyenkor tavasszal a káposzta-torzsa... Édes akár a kalaráb. Mondtam ennek a bamba Sárinak, hogy tartson velem, jöjjön

a kertbe, de csak szenteskedett, hogy így, hogy úgy, majd tanulás után . . . Phú, de nagy dolog az a tanulás. (Egy csomó könyvet dob az asztalra.) Nézzük csak! (Számlálja az ujjain.) Magyar, számtan, földrajz, történelem, hittan . . . Tehát magyar. Tárgyai a melékmondatok. Ismétlés . . . Eh, a mi ismétlés, az nem lecke. Alé! (Félredobja a könyvet.) Ezzel kész vagyok. Gyerünk tovább. Számtan. Házi feladat. Eh, házi feladatot nem szokás otthon csinálni! Az iskolában óra előtt megtudja az ember, kinél mi az eredmény, a legtöbb egyforma közül elkér egyet . . . Fél perccel az egész! . . . Alé, ez is megvan! Gyerünk . . . Földrajz . . . No hiszen, földrajz! Mire való a térkép? Nagy betű, nagykarika: nagyváros. Ipára és kereskedelmére virágzó. Alé! Mehetünk. Történelem. Ezt az igazgató tanítja, nem ártana átolvasni, — de a múlt órán feleltem! Alás' szolgálja, történelem úr! (Félredobja.) Maradna még a hittan . . . A hittan, a hittan . . . Ez is mehet . . . A tisztelendő úrtól csak olyat kell kérdezni, a mi nincs benne a könyvben, vagy ráfogjuk valamire, hogy azt már elfelejtettük: elmagyaráz csengetésig. Alé a hittan is! . . . És ezzel végeztünk! (Össze-pakol.)

Anka (bekukkan megint.) Gizel kisaszon!

Gizella. No mi lesz!

Anka. Ég beborulta, esőcske nyújtogat a lábát, bűzát fölszedni kellene kicsint.

Gizella. Nem érek rá! Tanulok.

Anka. Tekintetes aszon is megmondta.

Gizella. Az nem igaz!

Anka. Kása is a konyhán kozmát megfog . . .

Gizella. Megfogom én a te füledet.

Anka. Juj! (El.)

Gizella. Szép volna, ha a barátnőim úgy találnának, hogy a bűzát szakajtózom az udvaron evvel a tót tulipánttal . . . Itt lesznek pedig mindjárt. (Gondolkozik.) Ejnye no, mit is csináljak, hogy lássák,

milyen lelkiismeretes vagyok? Hopp! Megvan! . . . Azaz hogy hol is van a kézimunkám? Nézd, nézd! Azt biz én az iskolában felejtettem . . . A tornateremben . . . Ott hát, a lovon . . . No, mindegy! Még jobb, itt van a Sárié, előveszem azt, lássák a lányok, hogy segíteni szoktam neki. (Kibontja a táskát. Kezibe akad a levél.) Á! Hát ez mi? (Kibontja.) Levél? Igen? No nézzük: „Édes Sárrikám!“ (De még milyen édes!) „Hála Istennek, most már egészen jobban vagyok, nemsokára iskolába is mék.“ (— Nagy öröm! —) „Csak Gizella aggaszt nagyon.“ (— Ű! —) Tudod, mennyire szeretem, de mégis csak fáj, hogy olyan lustácska, restecske — lecke neki soha sincs, a kézimunkáját mindig más találja meg, a ruháját nem kíméli, — bezzeg, ha enni kell, telhetetlen, de a te segítségével majd jóra fordítjuk a rosszacskaságát . . . Azontúl ölel: szerető Margitod“ — Hát igen? Hát így? Hát a kisasszonyok leveleznek is? . . . Milyen világos! Az a beteges Margit, persze hogy a beteges Margit az a zöld Rózsa Margit. Persze, hogy az a ruharontó, az a rendetlen, az a restecske Gizella én vagyok! Jó, jó! Megálljatok csak híresek, osztály híresei! Árulkodók! Megálljatok csak.

Anka. (Átfut a szobán, keziben rosta.) Kisasszonyok itt megvannak . . .

Gizella (hirtelen összehajtja, visszateszi a levelet a munkatáskába.) Gyertek lányok, gyertek, a kabátjaitokat tegyétek le odakint.

NEGYEDIK JELENET.

Előbbi. Leányok.

Leányok (jönnek.) Jó napot. Szervusz, édes! Pá, lelkem. De magad vagy? . . .

Gizella (siránkozó hangon.) Üljetek le lányok. De jó, hogy eljöttetek, jaj de is jó . . .

Boris. Csakugyan, neked valami bajod van...

Etelka. Olyan szomorú vagy.

Paula. Valaki bántott?...

Gizella (mintha sírna.) Nem, engem senki.

Leányok. Hasztalan tagadnád, meglátszik rajtad, ki bántott, édes Gizi?

Gizella (sóhajtva.) Könnyű nektek, nincs a ki keserítene benneteket...

Leányok. Mégis bántott hát valaki?...

Gizella. Mit szólnátok, ha valaki a szemetekbe hízelegne, a hátatok mögött letenne, mindennek elmondana, csak jónak nem. Rendetlennek, lustának, ruharontónak...

Leányok. Ugyan eredj! Ki tenné? Ki tehetné?

Gizella. A kinek én most is a kézimunkáját javítom...

Leányok. Sárika? Lehetetlen!

Gizella (eldobja a kézimunkát.) Hát igen, ha akarjátok tudni. Nektok se fájhat jobban, mint nekem... Ott van most is a másik olyannál, mint a milyen ő maga, Rózsa Margitnál, avval sűg-bűg ellenünk.

Boris. Dejszen az is, szegény, nagyon jó gyerek.

Etelka. Még eddig mindenki szerette.

Paula. Megharapnám az ujjamat érte...

Gizella. Nahát csak harapd meg... Ellenben tudjátok meg, hogy olvastam én annak a Rózsa Margitnak egy levelét véletlenül, mert levelez egymással a két gyöngy, — hát abban a levélben én csak ruharontó, rendetlen, lustácska vagyok, de van abban a levélben szó másról is. Valaki abban úgy iratódik, hogy a nagy Slampós.

Boris. Á! De kedves.

Gizella. Valakinek meg, a mért olyan ennivaló göndör, az a címe, hogy a kis Kócos...

Etelka. No né! a lelkem . . .

Gizella. A te sugár termetedre meg, Paulkám, az illik nagyon az ő szótáruk szerint, hogy Meszelőnyél . . .

Paula. Egyem meg a jóságukat!

Gizella. Hát én csak ezt akartam mondani.

Leányok. Eleget mondtál.

Gizella. De eleget is akarok érte tenni . . . Eleget annak a két alattomosnak! Ugy-e? Azt gondoljátok, hogy nem árulkodnak azok olyankor is miránk, mikor a büntetési feladatokat összeszedik, a majmot a szertárba beviszik, a későn jöttöket felírják? . . . Én fogadom nektek, fogadom neked, te Slampos, te Kócos, te Meszelőnyél, hogy én se Sárival, se Margittal soha többet nem beszélek, se előtte egy szót ki nem ejtek . . . Aki fél tőlök, ne tartson velem.

Leányok. (felugrálanak.) Veled tartunk, Gizella, halálíg, halálíg, halálíg!

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbiek. Anka.

Anka (Kezében pattogató rosta, benne pattogatott kukorica.) Kisaszonok, kisaszonok, kukorica, kukorica, kukorica, termette Árvába, délnyugatnak, tenger mellett, kitünő borkereskedéssel . . . (Lányok belemarkolnak a rostába, esznek.)

(*A függöny legördül.*)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Sárika, utóbb Anka.

Sárika (az asztalra borulva.) De hát, édes Istenem, mit vétettem én, kit bántottam én, hogy mind az egész osztály kivet magából, hogy még a ruháját is odébb akasztja mindenki az enyim mellől! S mit vétett a szegény Rózsa Margit, aki most kelt föl betegágyából?... Vigyázó vagyok az osztályban, mikor belépek, mintha elvágnák a lányok nevetését, vihogását, úgy ül egyszerre mind, mint az ülő szoborkép, de az mind nem a jóságtól van, hanem valami titkos fogadásból, látom. Mint a vasvilla, úgy mered minden szem felém. Oraközben egy-egy osztálytársam a folyosón vállon érint hátulról, megfordulok, az összerázódik és azt mondja, pardon... Pedig érzem, hogy szánt-szándékkal érintett. Torna-játékban, aki kénytelen kezet fogni velem vagy Margittal, a fejét elfordítja félre... Hát mit vétettem én, édes Istenem! Voltam én külöнкödő, kevély, árulkodó valaha!? Óh, minthogy ezt sokáig álljam, elmegyek innen, kimaradok az iskolából, magántanuló leszek az én kis falumban... De édesanyám, az én lelkem édesanyám mit mond!? Elhiszi-e, hogy én ártatlan vagyok?

Anka (a kezében seprő. Cuppant.) Nája, rosszat almodta Sárika? Pedig ám gilice csakugyan kikelte. Egy, kette, mindakette!

Sárika. Nem tesz az, Anka, semmit se...

Anka. Mit nem megteszi? Bizom a kis fejít megnyujtogat. (Utánozza.)

Sárika (sír.)

Anka. Na de ná? Azt én ki nem állja.

Sárika. Hagyj engem sírni, Anka, hagyj, hagyj!

Anka. Bizom én nem hagyok! Idő is beborulja, megint kitisztulja! Sárika is mindjárt nevesse, ha mesét én mondom:

Volt egyszer egy kiralylanya,
Sárgarigó madárkája —
Ablakodba szepen szolta,
Kiralylanya halgatotta:
Tili-tulió, —
Érik a dió!
Ju!

Sárika. Hasztalan mesélsz nekem, kis lelkem!

Anka. Hallgatom csak továbbat:

Ju!
Szél ablakot kinyitotta,
Rigómadar kiszallotta,
Ablak alatt süvinyrózsa,
Madar rigó azt danóta:
Tili-tulió, —
Érik a dió!
Ju!

Sárika. Az én jó kedvem is elszállt, Anka.

Anka. Kevetkezik csak:

Kis kiralylany nízte, nízte,
Bizom, fajt a szíve írte,
Mígis elszállt kis madarka:
Süviny kidült banataba...
Tili-tulió, —
Elszállt a rigó...
Ju!

Sárika. Óh, Anka, nem is száll vissza többet.

Anka. Bizom csak visszaszállja, na. (Kívül a Mama szava hallik: Anka! Anka!)

Anka. Elmondok a tebbet, csag krumplit felhozok pincébül. (El.)

MÁSODIK JELENET.

*Sárika, Mama.**Mama* (belép.) Nincs itt Anka?*Sárika.* Nincs itt, néni kérem, lement a pincébe krumpliért.*Mama.* Te lány, te mintha sírtál volna.*Sárika* (a szemeit törli.) Nem, néni...*Mama* (szigorúan.) Nem?*Sárika* (sírva fakad.)*Mama.* Nem nézhetem tovább, amit már napok óta látok. Közted meg Giza közt történni kellett valaminek.*Sárika* (bátran.) Semmi se történt köztünk, néni...*Mama* (keményen.) Mért nem beszéltek egymással?*Sári.* Néni, édes néni, én nem tudom...*Mama.* Az nem lehet.*Sárika* (sírva leborul.) Nem néni, nem tudom...

Csak engem mindenki megvet... Mindenki, mindenki...

Mama (kiszól az ajtón.) Gizella! Gizella!

HARMADIK JELENET.

*Előbbie. Anka.**Anka.* Parancsoljam, tekintetes aszon!*Mama.* Gizellát hívtam, nem téged. Eredj, küldd be!*Anka.* Ha én azt tudnák!...*Mama.* Nincs a konyhában?*Anka.* Ott nincs van... (Félre.) Padláson kutatja aszalt almat!*Mama.* Menj, teremtsd ide!*Anka.* Mar is teremtek... (El.)

NEGYEDIK JELENET.

Mama, Sárika, utóbb Gizella.

Mama. Aztán ki az a mindenki, a ki téged megvet?

Sárika. Néni, ne kérdezzen . . . Édes jó néni . . .
(Tovább sír.)

Mama. Gizella bántott talán?

Sárika. Nem, néni, nem bántott, hiszen jó szive van neki, én tudom, de mondhattak neki valami rosszat felőlem, amiért ő is elkerül, mint a többi leányok mind, mind, mind, hogy én nem maradhatok itt, néni, tovább ebben a városban, mert engem a szégyen megöl . . .

Gizella (jön, eszik, valamit a zsebébe dugkod.)
Parancsoljon, édesanyám.

Mama. Nem parancsolok, édes gyermekem, de kérlek, mondd meg: mi ütött ti közétek?

Gizella. Mire gondol, édes mamám?

Mama. Mi bajod Sáriver, hogy egy hét óta már nem beszéltek?

Gizella (dacosan.) Nincs nekem vele semmi bajom. Semmi közöm sincsen hozzá . . .

Mama. Micsoda hang ez!? Hát most már parancsolok, édes gyermekem; most már parancsolom, hogy a haragotok okát nekem elmondd! Bántott ez a leány?
(Sáriver mutat.)

Sárika (fölkelve.) Néni kérem, ha én hibáztam, mindig be mertem vallani, most is bevallanám, (szívére teszi a kezét) de én ártatlan vagyok, én se Gízát, se egy osztálytársamat se gondolattal, se szóval, se cselekedettel soha meg nem bántottam!

Gizella (fölpattanva.) Hát írással?

Sárika (nyílt tekintettel.) Se írással, soha!

Gizella. Hazudsz! Én láttam az írást, a melyben kigúnyoltatok, megszóltatok, te és Rózsa Margit!

Sárika (összeteszi a kezét.) Ó, Gizella, áldjon meg az Isten, mondd meg, micsoda írás volt az!? U, mondd meg, mondd meg, tudom, hogy az által kiderül az én ártatlanságom...

Gizella. Csak alázatoskodjál, csak szenteskedjél! Vagy elfeledted már a levelet, amelyben Rózsa Margit engem mindennek elmond!? Mert én nem felejtettem ám még el, mint rágalmaztatok a hátam megett!

Mama (elfogja Gizella kezét.) Megállj!

Sárika. Esküszöm, néni, hogy soha Rózsa Margittal nem leveleztem.

Mama (elfogja Sárika kezét is.) Te is állj meg, te is csillapodjál! (Gizellához.) Nézz a szemembe! Hogyan jutottál te ahhoz a levélhez?

Gizella (zavartan.) Véletlenül a kezembe akadt...

Mama. És tisztos dolognak tartod te a más levelét elolvasni az ő engedelmé nélkül?

Gizella (szemlesütve.) Kérem, édes mamám, én, én, én...

Sárika. De mondom, édes néni, hogy én nem levelezek senkivel az otthoni rokonaimon kívül...

Mama. Tudom... És mást is tudok én már, mindent tudok... (Gondolkozva.) Hogy is hívják az unokatestvéreidet otthon, Sárókám?

Sárika. Margitnak, édes néni, hisz mutattam is a levelét a minap.

Gizella (magában.) Ó, Istenem...

Mama (Sárókához.) Valami rossz kis huga van annak, az meg Gizella, úgy-e?

Gizella. Ó, édes anyám, én is tudok már mindent!

Mama. Nem, édes gyermekem, valamit még nem tudsz: hogy akinek rossz a lelkiismerete, az minden rosszat magára vesz...

Gizella (belekapaszkodik a Sárika két karjába

sírva.) Lelkem édes Sárikám, meg tudsz-e nekem bocsátani?

Sárika (megöleli.) Hiszen én nem haragudtam, csak fájt édes, fájt, fájt nagyon fájt a haragotok...

Mama (maga felé fordítja Gizella arcát.) És most, édesem, tudod-e a többi kötelességedet?

Gizella (integet.) Igen, édes anyám, igen. Mindezt elmondok az egész osztálynak... Érzem, előre érzem, hogy tisztulok meg az igazmondás által...

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbie. Anka.

Anka. Kiaszonok itt meg vannak, hármakok kiaszonok... Kis bornyu meg beszabadulta kertba... (El.)

Mama. Jaj, Istenem, pedig nyitva van a meleg-ágy. (El.)

HEGYEDIK JELENET.

Gizella, Sárika, Leányok.

Leányok. Jó napot Gizike! (Gizella és Sárika összeölelkezve, a lányok megriadnak.) Nini... Kibékültek? Ó, a jó Isten áldjon meg érte. (Csókolózva.) Iszonyu is volt már az a harag...

Gizella. Üljetek le. Tartozom egy gyónással nektek. Aki ellen legnagyobbat vétettem, Sárikánk már megbocsájtott, bocsássatok meg ti is... És öleljétek meg holnap az osztály előtt, mint én megölelem Rózsa Margitot is... Mert azt a levelet, hiszen emlékeztek arra a szerencsétlen levélre, nem az írta... Jó Sárikánknak hazulról írták... Ó lányok, nagyon megbűnhődtem magamban érte, a miért idegen levelet bántottam...

Sárika. Ne bántsд édes Gizellám, hisz igazából én vagyok a hibás, — miért nem mutattam . . .

Gizella, lányok (simogatják Sárikát.) Te jó kis bolond, te! . . .

HETEDIK JELENET.

Előbbieк. Anka.

Anka. (Kezeiben poroló toll, cuppant.) Jahá? Hát nem én kitalálta?! Hát nem mese is kiteljesedte!?

Iccakára, hajnalára,
Visszaszállott kis madarka,
Kis királylány tenyeribe
Süviny kinyílt eremibe . . .
Tilió, tilió.
Ju! Ju!

(Függöny.)

FIATAL LEÁNYOK SZÍNMTÁRA.

A PRÓBA

SZÍNMT EGY FÖLVONÁSBAN

IRTA

LENGYEL LAURA

BUDAPEST, 1901 SINGER ÉS WOLFNER
KIADÁSA, ANDRÁSSY-ÚT 10. ———

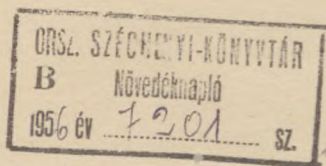
SZEMÉLYEK

RÓZA NÉNI.

MAMA.

PAULA.

RÓZSIKA.

ELSŐ JELENET.

(Csinosan butorozott dolgozószoba, jobbra ajtó,
szemben két ablak.)

Paula, Rózsika.

Paula (a könyvszekrényt rendezgeti.)
Kérlek Rózsika, jobban tennéd, ha nem
bámészkodnál ki az ablakon, hanem egy
kicsit segítenél nekem.

Rózsika (nevetve visszafordul.) A te nagy
munkádban?

Paula. Igenis, az én nagy munkámban.
Te úgy viseled magad, mintha nem is tud-
nád, hogy most jön meg a néni.

Rózsika (odafut hozzá, megöleli.) Mintha
nem is tudnám! Hiszen most ment ki
apa elébe a vasúthoz, neki integettem ám,
Paulikám!

Paula. A helyett, hogy nekem rendezgetni segítenél.

Rózsika. De édes Paula, hiszen rendben van itt minden, olyan rendben, hogy még anyuska sem találna kifogásolni valót, ha itthon lenne.

Paula. Jaj, csak ezt ne juttasd eszembe, hogy a mamának is éppen mostan kellett elmenni, éppen most. Ne mondd, hogy rendben van itt minden. Igen, rendben, mint máskor szokott, de ma a néni jön, a gazdag néni, érted? S úgy dobog a szívem, ha rá gondolok, vajjon tudjuk-e őt majd méltóan fogadni a mama nélkül?

Rózsika. Bizonyára szívünk teljes szeretetével fogadjuk a nénit s ennél többet nem tehetünk.

Paula (rá sem hallgat.) A mama természetesen mit sem sejt, ma reggel jön a levél, hogy Róza néni itt lesz, a mama meg csak estére jön még. Rózsika, ha tudnád, mennyire reszketek! Te nem?

Rózsika. Miért reszketnék? Nem fogadtunk-e már máskor is vendégeket a mama

távollétében? Azt hiszem, mindig meg voltak velünk elégedve.

Paula. Óh, Rózsika, milyen gyermek vagy te. Vendéget fogadtunk? Hát persze, egy pár jó ismerőst meg rokont, de most a néni, a dúsgazdag néni...

Rózsika. Mit törődöm én az ő gazdagságával, én nem akarok tőle semmit. Szeretettel fogadjuk, mint egy kedves rokont, de hogy miért kelljen azért az egész házat tövestül fölfordítani, azt igazán nem értem.

Paula. Kérlek hallgass! Te néha oly gyermekes vagy! (Halkabban.) Mondd csak hallottad, hogy a néni Budapesten hatszobás lakásban lakik?

Rózsika. Nem hallottam, de ha úgy van, szörnyen unhatja ám magát szegény egyedül abban a sok szobában.

Paula. (felsőbbiséggel.) Én nem ismerem a nénit, de biztos vagyok benne, hogy az ember sohase únja magát a gazdagság és jó mód közt.

Rózsika. Gondolod?

Paula. Nem gondolom, biztosan tudom.

Rózsika. De hát honnan tudod olyan biztosan, neked még sohasem volt hat szobád.

Paula. De oly boldog volnék, ha lenne.

Rózsika (szomorúan.) Ha egyedül laknál benne Paula? Nélkülünk boldog tudnál lenni?

Paula (hozzáfut.) Nem, nem Rózsika, hogy is gondolsz ilyet, hiszen tudod, hogy nélküled, édes apa, meg anyuska nélkül nem is tudnék élni. De azért szeretnék gazdag lenni, ti veletek együtt élvezni a jómódot, a boldogságot.

Rózsika. Én azt hiszem, Paula, mi most is boldogok vagyunk.

Paula. Igazán? Neked nincs semmi más vágyad?

Rózsika. De igen, Paula. Szeretném, ha szegény apának nem kellene annyit görnyedni az íróasztal mellett a hivatalban. Szeretném, ha tudnánk valamiképpen könnyíteni terhén.

Paula. Hiszen én is azért szeretnék gazdag lenni.

Rózsika. A vágyakozás, kedves testvérem, igen keveset segít az ilyen dolgon, de ha

leteszem a tanítónői vizsgálatot és állást kapok, gondold meg, milyen öröm lesz az majd.

Paula. Mégis csak nagy igazságtalanság a sorstól, hogy az egyik embert dúsgazdagságba helyezi, a másiknak meg dolgoznia kell a mindennapi kenyéréért.

Rózsika. Még fájóbb igazságtalanság, hogy a harmadik keserves küzködés után sem tudja a mindennapit megkeresni. Hidd el, a világon sokkal több a sajnálni, mint az irigyelni való ember, én legalább mindig az előbbire akadtam.

Paula. Hogyan, hát te nem látod a hintóban melletted elrobogó büszke nőket, a fiatal leányokat, a kik bálteremből bálterembe röpülnek?

Rózsika. Látom, de nem merném e fényes csillogásra rögtön ráfogni, hogy ez a boldogság. Azonkívül még ha ők csak-ugyan mind boldogoknak érzik is magukat, ki tudja, ugyanazon helyzetben, ugyanazon körülmények közt én úgy éreznék-e, mint ők? Attól tartok, hogy nem. Különben minek vitatkozunk ilyen tárgytalan dolgon?

Paula (fölsóhajt.) Igazad van Rózsika, tárgytalan.

MÁSODIK JELENET.

Előbbiek. A néni; (egyszerű fekete ruhában belép; figyelmesen nézi a két leányt.)

Paula (félre.) Ez lenne Róza néni? Nem, az lehetetlen, ilyen szegényes, kopott ruhában. (Fent.) Darvayékat tetszik keresni.

Rózsika (elébe megy.) Talán Róza néni?

Néni. Nem, én Erzsébet néni vagyok, édes anyátoknak egy távoli rokona.

Paula (csalódva.) Ah . . .

Rózsika. Tessék helyet foglalni, kalapot, gallért levenni, így, így, kedves néni... Tetszik parancsolni egy csésze teát vagy kávét, biztosan eltörődött az úton.

Néni. Köszönöm kis leányom, nem vagyok éhes, gyönyörködni akarok bennetek.

Rózsika (élénken.) Óh, mi sokat hallottunk ám a néniről, ha nem is láttuk még. A mama gyakran emlegette, hogy a néni milyen távol lakik és hogy nem kereshetjük

föl egymást, mert az utazás nagyon költséges (hirtelen elszomorodik a hangja) és most nemrég vettük a levelet, hogy a szegény bácsi oly hirtelen meghalt.

Néni. Bizony kedves leányaim, én most egyedül, minden nélkül maradtam, még a fejemet sincs hová lehajtani, ha csak szüleitek jósa meg nem ment a végső kétségbeeséstől.

Rózsika. De néni, hogy is beszélhet ilyet, ha a mama itthon lenne, neki nagyon fájna ez a hang, úgyszintén apának is, (kedveskedve hozzásimul) meglássa néni, milyen jól fogja magát érezni a mi kis körünkben.

Paula (pártfogó hangon.) A mamának ügyis szüksége van a háztartásban valakire; én is, Rózsika is nagyon el vagyunk foglaltva a tanulással.

Néni (mosolyogva.) Úgy, hát tanultok gyermekek? (E pillanatban csöngetés hallatszik.)

Paula (idegesen felugrik, az ablakhoz szalad.) Talán most jön? (Csalódottan visszafordul.) Nem, nem ő, csak a fűszeresegéd.

Néni (Paulához.) Kit vársz olyan türelmetlenül, gyermekem?

Paula (még mindig az ablakon néz ki, csak úgy szól hátra röviden.) Róza nénit. (Majd hirtelen előjön és megáll a néni előtt.) Látta, kedves Erzsébet néni, apa meg a mama biztosan nagyon fognak örülni a kegyed látogatásán, mi is örvendünk, de úgy áll a dolog... Ugy-e nem haragszik, ha egész őszintén föltárom a helyzetet?

Néni. Nem gyermekem, csak beszélj.

Paula. Ez a mi lakásunk egy szűk, nyomorult kalitka.

Rózsika (közbevág.) De hogy beszélhetsz így Paula, ez igen szép, sőt a mi viszonyainkhoz képest drága lakás, hiszen még vendégszobánk is van.

Paula (türelmetlenül.) Ne szakíts félbe, hiszen éppen erről akartam beszélni. Róza néni mára írta, hogy megjön, övé lesz a vendégszoba; már most hová tegyük Erzsébet nénit? Ugy gondoltam, hogy addig míg Róza néni vendégünk lesz, Erzsébet néni a

kis udvari szobában lakna, azután természetesen az övé a vendégszoba.

Rózsika (indulatosan.) De Paula, igazán nem ismerek rád, csak nem tennéd a nénit abba a sötét kis szobába, hiszen a vendégszobában két embernek is van helye.

Paula. De édes Rózsikám, éppen az a kérdés, akarja-e majd Róza néni mással megosztani szobáját? Ezek a gazdag asszonyok igen szeszélyesek és válogatósak szoktak lenni.

Néni (mosolyogva.) Nem mindig gyermekem, nem mindig. No de ne pöröljeteek tovább, erről többet szó se essék, elalszom én akárhol, nekem az mindegy.

Rózsika. De néni, azt a mama úgy se fogja megengedni.

Paula. A mama tudja, hogy kell egy olyan vendéget fogadni mint a Róza néni s a világért sem tenne ellenére, csak te vagy ilyen túlozó természetű. Lám, Erzsébet néni mindenbe beleegyezett, ő tudja, hogy az ember nagy kitüntetésnek veheti, ha egy olyan gazdag rokon, mint Róza néni, fölkeresi.

Néni (Paulához.) Természetesen, gyermekem, neked teljesen igazad van. De mondd csak, igazán olyan nagyon gazdag az a Róza néni?

Páula. Óh nagyon, nagyon! Apa és mama ugyan sohasem beszéltek a gazdagságáról, de én másoktól hallottam, hogy milyen gazdag és ha megszeretne bennünket, menyivel segíthetne! Beláthatja Erzsébet néni, hogy kedvében kell járnunk.

Néni. Természetesen. (Rózsikához.) Hát te mit duzzogsz kis leány, te talán nem vagy Paulával egy véleményen?

Rózsika (határozottan.) Nem. Ezt meg is mondtam neki, de mivel a néni is az ő pártjára szegődött, hát udvariasságból hallgatni fogok.

Néni. No-no, ne tartóztasd magad, halljuk a te véleményed is.

Rózsika. Az én véleményem az, hogy az ember érzelmeit sohase tegye külső körülményektől függővé. Szeretem Róza nénit ismeretlenül is, mert atyám rokona, mert szülőim állítása szerint igen jó asszony, de

bálványt emelni neki a pénzeért nem fogok és ha mint szegény asszony kopogtatna be hozzánk, akkor is örömmel és szívesen várnam, ennyi az egész.

Néni (megsimítja Rózsika haját.) No-no, kis leányom, egészen kipirultál. De ugy-e Paula, nincs igaza?

Paula (vállatvonva.) Rózsika gyerek! De nézze kedves Erzsébet néni, miután látom hogy helyes színben látja a dolgokat és tökéletesen megérti a helyzetet...

Néni (mosolyogva közbevág.) Örvendek, hogy meg vagy elégedve szellemi képességgel.

Paula (kissé zavartan.) Nem úgy értem. De ugy-e, hozott magával több ruhát is?

Néni. Bizony igen keveset. A csomagom meg kint van a vasútnál.

Paula. Be fogjuk hozatni kedves Erzsébet néni, azonnal be fogjuk hozatni. Tudja, ez a ruha, melyben jött, egy kicsit kopott, törődött és aztán Róza néni...

Néni. Értem, kedves leányom, értem.

Rózsika (fölpattanva.) De én nem értem

és nem is hallgatom tovább. Tudod Paula, hogy szeretlek és tetteidben soha sem szoktam gáncsot keresni, de ez már sok. Először azzal sérted meg a vendéget, hogy a sötét kis szobába küldöd, most meg a ruhája ellen van kifogásod! Ha ezt a mama hallaná!

HARMADIK JELENET.

Előbbie. Mama.

Mama (hirtelen belép.) Nos, mi az, amit nekem kellene hallanom? (Észreveszi a nénit, örömkialtással felé szalad.) Rózám, kedves Rózám, hát megjöttél?

Rózsika, Paula (egyszerre.) Róza néni!

Mama. Nos, miféle álmélkodás ez, hát hiszen csak tudjátok, hogy Róza nénivel beszélgettetek.

Néni. Nem, kedvesem, ők még nem tudják. Első vonattal érkeztem véletlenül, holott itt csak a másodikkal vártak. Véletlenül betoppantam, megálltam pár percig a verandán és tanuja voltam a két kis leányod

beszélgetésének és aztán egy kis tréfát csináltam, csak amúgy kísérletképpen, eljátszottuk „*A szegény rokon fogadtatása*” című színműnek a főpróbáját.

Paula. Óh néni, kérem, bocsásson meg...

Rózsika. Drága jó néni, felejtse el.

Mama (szigorúan nézve Paulára.) Nekem úgy tetszik, hogy Róza néni az egyik szereplővel nem volt megelégedve.

Néni (mosolyogva.) Lehet, hogy nem ment minden úgy, mint akartam, de hát a színműnek csak a próbáját játszottuk el mostan és (Paulára néz) ha volt is egy és más kifogásom, azt enyhítette (Rózsika haját simogatva), hogy az egyik szerep várakozáson, reményen fölül jól sikerült.

Paula. Óh, kedves néni, én oly végtelenül fájlalom a dolgot, nem is tudom mint kérjem bocsánatát...

Néni. Nem kell kérned, már megadtam. Próba volt az egész, mondom. A bemutató előadáson, az igazi szegény rokon érkezésénél tudom, hogy másként játszanál, úgy mint Rózsika.

Paula (a néni kezét csókolva.) Úgy Róza néni, úgy...

Mama. Nos, mivel a néni úgy akarja, hát én is megbocsátok, de ez a próba semmiesetre sem ártott Paulának, mert az ő szívében, lelkében sok olyan érzés és indulat van, mit nem szeretnék, ha a bemutató előadásra, az életbe is magával vinne.

Rózsika. Csöngettek! Apa jön, édes apa!

(*A függöny legördül.*)

FIATAL LEÁNYOK SZÍNMTÁRA.

HUSHAGYÓ-KEDD

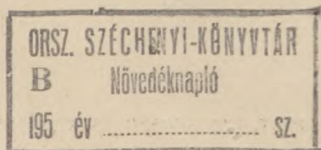
VÍGJÁTÉK EGY FÖLVONÁSBAN

IRTA

RADNAY RÓZA

BUDAPEST, 1901 SINGER ÉS WOLFNER
KIADÁSA, ANDRÁSSY-ÚT 10. =====

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA

SZEMÉLYEK

DOMBAYNÉ.

KLÁRIKA }
EMMA } leányai

ERZSIKE }
ILONKA }
BELLA } növendékek Dombaynénál
OLGA }

KATI, szakácsné.

Történik Dombayné lakásán.

(Szinhely: egy egyszerűen butorozott szoba, közép és oldalajtóval. Középen kis varróasztal. Balra egy szekrény. A háttérben oldalt egy fogas ruhákkal, kalapokkal, kendőkkel stb. Szintén a háttérben egy hosszú asztal.)

A
b
é
r
k
le
a

K
h
k

s
k

ELSŐ JELENET.

Emma és *Olga* az előtérben ülnek jobb- és balfelől könyvvel kezükben; tanulnak. *Erzsike* és *Ilonka* a hosszú asztal mellett állva, fehér-ruhát hajtogatnak. Mellettök egy nagy ruháskosár. *Bella* a varróasztalnál köntöst varr; mellette kis széken ül *Klárika*, egy nagy kosár almát hámoz. Mikor a függöny felgördül, valamennyien szorgalmas munkában vannak.

Emma (hangosan tanul.) Könyves Kálmán, Géza király fia, Szent László halála után 1095-ben lett az ország királya . . .

Olga (hangosan tanul.) A szilfa-félék szintén tavasszal virító fák, de nem bar-kásak . . .

Emma (ki közben halkán tanult, most még hangosabban.) Eleintén, úgy látszik, megosztotta hatalmát öcscsével, Álmos-sal, de

Olga (mint fenn.) — csomókban ülnék vagy csüngnek a gallyakon, azért terméseik is csomósan állanak és mikor —

Emma (mint fenn.) mikor a horvátok fellázadtak ellene —

Olga (mint fenn.) Jó szerszámfát és tüzelőfát adnak.

Klárika (nevetve.) Halljátok, ez ugyan furcsán hangzik: történelem és botanika együtt!

Olga. Emma zavar.

Emma. Nem, te zavarasz engemet.

Olga. Nélküled már rég készen volnék a szilfámmal.

Emma. Nálam meg Kálmán király rég betiltotta volna a boszorkányégetést.

Klárika. De hiszen így éppen nem tudtok elkészülni.

Ilonka. Oh, bárcsak mi is már készen volnánk ezzel a ruhával!

Bella. Azt hiszitek talán, az én varrásom nagyon mulatságos? Már is összeszurkáltam az ujjamat.

Klárika. Jaj! Én meg éppen másodszor vágom meg a kezemet.

Olga. Bárcsak egy kis szünetet tarthatnánk!

Klárika. Nem szabad. Tudjátok, anyuska milyen szigorú, a leányaival éppen úgy, mint a növendékeivel. Mielőtt feladatainkkal nem készültünk el . . .

Ilonka. Csitt! Hallom jönni a nénit! (Szorgalmasan dolgoznak mind tovább.)

Olga (tanulva.) Legelterjedtebb két fajuk a mezei szilfa és a sima szilfa, mely . . .

Emma (épp úgy.) Az első keresztes hadjárat átvonuló vitézei ellen biztosította az országot.

MÁSODIK JELENET.

Dombayné (oldalról jön.) *Előbbiek.*

Dombayné. Nos, szorgalmasak vagytok-e, gyermekek? (Erzsikéhez.) Mennyire haladtatok a ruhával?

Erzsike. Egészen elzsibbadt már a karom!

Dombayné. Ah, hogy is ne! Így nem szabad, hogy egy fiatal leány beszéljen. És te, kis Olgám?

Olga. Éppen a szilfánál vagyok.

Dombayné. Helyes, csak ne zavartasd magadat semmivel. És te, Emma?

Emma. A keresztes hadak vonulnak át az országon.

Dombayné. Jól van, csak folytasd.

Bella (sóhajt.) Ah! . . .

Dombayné. Nos, miért sóhajtasz?

Bella. A ruhám sohasem készül el!

Dombayné. Bizony az nagy munka. De mennyit megtakarítunk, ha magunk varrjuk meg ruhánkat. És hogy fognak szülőid örülni, ha magad varrta ruhában látnak meg?

Bella. Oh, jobban szeretném, ha csak párduebőr kacagányt viselnénk mi is, mint az őseink, ezer esztendő előtt!

Dombayné (nevetve.) No, hiú nem vagy, azt mondhatom.

Klárika. Én sem, anyuska; az alma-hántástól már egészen fekete lett az ujjam és még a felével sem vagyok készen.

Dombayné. Célzás akar ez lenni? Nos, csak legyetek szorgalmasak; munka az élet fűszere. Azután annál jobban esik a pihenés és a mulatság. Hiszen tudjátok, hogy ma —

Mind (élénken.) Ma hushagyó-kedd!

Dombayné. Az ám. És meg is ünnepeljük az estét!

Olga (közbekiáltva.) Puncscsal és süteménynyel, meg narancscsal, ugy-e?

Dombayné. Igen, igen, te kis nyalánk; csak előbb készülj el a szilfával.

HARMADIK JELENET.

Kati (középről.) *Előbbie.*

Kati. Nagysága, kérem, ezt a levelet hozta egy szolga, azt mondta: a vasúttól küldi egy nagysága a nagyságának. Aztán úgy elszaladt, hogy meg se kérdezhettem, ki az a nagysága?

Dombayné (közben átolvasta a levelet.) Jól van, jól. (A leányokhoz) Bodonyiné, az én leánykori jó barátnőm érkezett meg Pozsonyból; künn vár a vasútnál s kér, hogy menjek ki; néhány bevásárlást végezzünk együtt. Lehetetlen megtagadnom tőle. Este utazik tovább. Ejnye, ejnye, ez baj. Most az egész délután . . .

Klárika. Oh, miattunk egészen nyugodt lehetsz, anyuskám; mi dolgozunk az alatt szorgalmasan.

Dombayné. De hogyan hagyjalak magatokra egy egész hosszú délután;

Klárika (komolysággal.) Én már tizenhat éves vagyok, anyuska!

Ilonka. Megigérjük, kedves néni, hogy nagyon jók leszünk.

Dombayné. Jól van, leányok. Hiszen nem is vagytok már olyan kis gyermekek. Megyek is, nem váraoztatom sokáig Bodonyinét. Klárika, te vagy a legidősebb, te légy a helyettesem.

Klárika. Nagyon szigorú leszek, anyuskám!

Dombayné. Persze, mint minden helyettes. No, Isten veletek, leányok; uzsonnázatok nálam nélkül, csak estére jöve haza, akkor majd megünnepeljük a húshagyó-keddet. (Félre.) Lehet, hogy még hamarabb meglepem őket. (Katihoz.) Add a kalapomat, felsőmet! (Felöltözik. A leányokhoz, a kik föl akarnak állani.) Maradjatok csak, gyermekek, a dolgotoknál. Isten veletek, Isten veletek!

Mind a leányok. Kezét csókolom, anyuska, kezét csókoljuk, néni. Ne tessék nyugtalankodni. (Dombayné és Kati el középén.)

NEGYEDIK JELENET.

Előbbie (Kati és Dombayné nélkül. A leányok ismét dolgozni kezdenek. Kis szünet.)

Emma (mint fenn.) Könyves Kálmán, I. Géza király fia —

Olga (mint fenn.) Csomókban ülnek vagy függnek a gallyakon —

Emma (felugrik.) Nem, ezt nem birom tovább; egész délután szünet nélkül tanulni, ez sok! Anyuska nincs itthon, most pihenek egy kicsit. Szervusz, Könyves Kálmán! (Földre dobja a könyvet.)

Erzsike. Ilonka (az előtérbe jönnek.) Bizony mi is szünetelünk egy kissé.

Bella. Én sem dolgozom tovább. Csi-

náljunk valami tréfát. (Összerakja varrását és szintén előre jön.)

Olga (becsapja könyvét.) Tudjátok mit? Hozatok a cukrásztól mindnyájunk számára mandulás-süteményt. Óriási étvágyam van hozzá. Vagy inkább cukros-gesztenyét Klárika, ugy-e, nem árulsz el?

Ilonka. Csak nem rontod el a tréfánkat, Klárika?

Erzsike. Ugyan ne légy oly szigorú, Klárika? Adj egy kis szabadságot!

Bella. Legyünk vígan; hiszen ma farsang utolsó napja van!

Mind (körülfogják Klárikát, hízelegve kérlelik.) No, Klárika, szívem, édes kis Klárika, engedd meg —

Klárika (el akarja őket hárítani.) Ejnye, leányok, hát azt hiszitek. ha a macska elment —

Bella (közbevág.) Táncolnak az egerrek! Igazad van, táncolni fogunk! Nincs is a táncnál nagyobb boldogság! Táncoljunk, Klárika!

Emma, Olga (ismét körülfogják Klárikát.) Igen, igen, táncoljunk, Kláríka!

Ilonka (félrehúzza Erzsikét.) Én mondok még valami jobbat. A padláson vannak a mult évi álarcos-jelmezeink, a miiket hazulról hoztunk el. Itt nem ismeri még senki. Mit gondolsz, ha lehozatnánk Katival?

Erzsike. Pompás! Nagyszerű! (Tovább suttognak.)

Bella (ezalatt folyton beszélt Klárikával.) Oh, zenéről majd gondoskodom én! Felhivatjuk az öreg verklist az utcasarokról, vagy még inkább kölcsön kérjük tőle a verklijét! Aztán táncolhatunk!

Olga. És hozatunk mandulás-süteményt! Ugy-e, Kláríka, hozhat Kati mandulás-süteményt?

Kláríka. De, gyermekek, legyen eszetek! Hiszen tudjátok, hogy anyuska mit parancsolt?

Erzsike. Ugyan ne légy olyan szigorú!

Bella. Ugy-e, behívhatom Katit?

Emma, Olga, Bella, Erzsike, Ilonka
(körülfogják Klárikát.) Engedd meg, Klárika
szivem! engedd meg!

Klárika (habozva.) Mit tegyek? . . .
Egy félórácskát hát, nem bánom, de ígér-
jétek meg, hogy —

Mind (össze-vissza.) Pompás! Éljen!
Jaj de jó! Aranyos Klárika!

Emma (a középajtóhoz fut.) Kati!
Kati! Kati!

Klárika. Jaj, mi lesz itt mindjárt!

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbie. Kati.

Kati (lisztes kézzel.) Mi tetszik? Éppen
a kalácsot dagasztom!

Olga (jobbra húzza.) Kati, menjen ha-
mar a cukráshoz és hozzon két koronáért
cukros süteményt. Itt van két korona!

Bella (balra húzza.) Kati, keressen azonnal egy verklist és hívja fel a verklijével együtt!

Erzsike (jobbra húzza.) Legelőbb a padlásra menjen fel, Kati, hozza le azt a nagy, barna dobozt a jelmezeinkkel.

Ilonka. És vigye a szobánkba, de úgy, hogy senki meg ne lássa.

Emma. Előbb ezt az asztalt segítsen félrehúzni!

Mind (kivéve Klárikát. ide-oda húzzák Katit.) Kati — hallja csak — Kati — érti-e — Kati — Kati —

(Ezt az egész részt nagyon gyorsan kell játszani.)

Kati. Szentséges Úristen, hiszen összetépnek! Hova menjek, merre fussak? Mindent egyszerre csináljak? És a kálácstészta — azt nem hagyom ott! (Ki akar szaladni.)

Bella (megfogja.) Kati, Kati, megálljon csak — menjen el —

Kati (ismét kiszabadítja magát.) Igen, igen, mindjárt, de előbb a tésztát megdagasztom (elfut.)

Mind a lányok (kivéve Klárikát, összevissza.) *Kati, Kati* — hallgasson ide — előbb az enyémet végezze — nem, előbb a cukráshoz — legelőbb a verklit — *Kati — Kati* — (utána futnak.)

HATODIK JELENET.

Klárka (egyedül.) Ez ugyan vig délután lenne, de tulajdonképen nem helyes! Ha anyuska látná . . . Reám bízta a felügyeletet, s ha most hirtelen betoppanna, szép dolgokat látna. — Nagyon is hamar rá hagytam magamat beszélni! Visszahívom őket. (Kikiált a középső ajtón.) Emma, Olga, Ilonka! Na, most kiálthatok, a mennyit tetszik — nem hallgatnak már rám! Mit csináljak, hogy észre térítsem őket! (gondolkozik.) Megálljunk csak —

hopp — meg van! Majd megréfálok én őket! Tudom, megijednek! Vajjon nyitva van-e az anyuska szobája? (Kinyitja az oldalajtót.) Nagyszerű — nyitva van! Milyen jó, hogy annyira hasonlítok anyuskához; bizonyosan nem fognak azonnal rám ismerni. No, várjatok csak, hamis leányok! Az én farsangi tréfám lesz mégis a legsikerültebb! (El oldalt.)

HETEDIK JELENET.

Bella, Olga, Emma (középről jönnek.)

Bella (vidáman.) Katit szerencsésen elküldtük. Most segítsetek a szobát kiüresíteni.

Olga. Miért?

Bella. Nos, ha itt lesz a verkli, hát táncolni fogunk!

Emma. Pompás! Felséges!

Olga. Legelőször a ruhás-kosarat vi-

gyük ki. Jaj, de nehéz, segíts, kérlek! (Bellával közösen kiviszik a kosarat.)

Emma. Én meg félrerakom a könyveket az útból. (Gyorsan elrakja a könyveket és egyéb apróságot.)

Bella (visszajött Olgával.) A varrásomat az alma közé teszem. Nyugodjék békével! . . . Taszítsátok addig félre az asztalokat, hogy helyünk legyen. (Kiviszi az almás kosarat.)

Olga (Emmával a szögletbe viszik az asztalt.) Így — most helyünk volna elég, csak már táncolnánk is! (Félretaszítja a székeket is.) Kiváncsi vagyok, hogyan fogunk táncolni?

Bella (közben visszajött.) Jójj, megmutatom — azaz zene nélkül nem lehet. Várj csak, — te leszel a muzsikás! Felöltöztetünk verklisnek!

Olga. Ugyan eredj!

Bella. No hát nem bánom, verklisnének, ha úgy jobban tetszik! Hiszen megmondtuk Katinak, hogy csak kölcsön kérje

a verklit az öreg sarki kintornástól, őt magát ne hozza be ide a szobába. Most aztán neked kell muzsikálni. (A fogasról levesz egy nagy kalapot s az Olga fejére nyomja.) Így! Ez az első jelvénye új hivatalodnak.

Emma (egy nagy fehér konyha-kötőt vesz le a fogasról.) Ez a palást, melybe festői redőkben beleburkolózhatsz. (Vállára köti a kötőt.)

Bella (egy tarka kendőt csavar dereka köré.) Most még ezt a leplet, — így — kész van az udvari muzsikás!

Emma. Gyönyörű vagy, Olga, mint egy madárijesztő.

Olga. Hát ti nem öltöztök föl? Hiszen ma húshagyó-kedd van!

Emma. Hogyne! Én XVII. századbeli várkisasszonynak öltözöm, hosszú lovaglóruhában, hullámozó fürtökkel . . .

Olga (lebontja s föltűzőgeti haját.) No, nem tudom, hogyan fognak hullámozni ezek a te fürteid . . .

Bella (a szekrényben keresgél.) Egy hosszú fehér toll is szükséges a hajadba — nekem volt egy — hol is van csak — itt van ni — ugyan se nem hosszú, se nem fehér, hanem zöld — de azért jó lesz! (hajába tűzi a tollat.) Segits csak, *Olga*! Én meg azalatt lovagnak öltözöm fel, hogy méltó párod legyek. (El középén.)

Olga (Emmával foglalkozva.) Milyen szép leszel — várj csak — mindjárt készítek lovagló ruhát is neked — (egy nagy tarka kendőt vesz ki a szekrényből.) Itt van ni — ezt egy pár gombostűvel megerősítem — így ni — s a hosszú lovagló ruhát pompásan vonszolod magad után a porban! Nagyszerű! Elragadó! Éppen olyan vagy, mint egy középkori várkisasszony!

Bella. Köszönöm a bókot. De kérlek, erősítsd még meg, hogy tánc közben le ne essék rólam. Így, most már semmi sem hiányzik a várkisasszonynak, csak...

Olga (közbe vág.) Csak egy ló!

Bella (belépve.) Itt vagyok! (Egy fehér kendőt csavart dereka köré, egy piros kendőt vállára, mint palástot; fejére sárga turbánt, s korommal kis bajuszt festett magának.)

Olga. Éppen jókor jössz!

Emma. Te vagy az én lovagom!

Bella. Nos, hogy tetszem?

Emma. Gyönyörű vagy! Nagyszerű burnuszod van, mint egy arabnak festői tunikád, mint egy görögnek, vagy régi rómainak, turbánod, mint egy töröknek és pörge bajuszod, mint egy magyar huszártisztnek.

Olga. De vajjon hol maradnak a többiek?

Emma. Meg Kati, a verklivel? Utána nézek. (Kinyitja a középajtót, e percben belépnek Erzsike és Ilonka, jelmezben, álarcclal.)

NYOLCADIK JELENET.

Erzsike (mint cigányleány.) *Ilonka* (mint magyar parasztleány.) *Előbbiek.*

Bella (ijedten, meglepetten visszapat-
tan.) Jaj!

Ilonka (elváltoztatott hangon) Adjon
Isten jó estét, mint közönségesen!

Erzsike (épp úgy.) Csókolom a kez-
süket, szíp kisassonykák! Mondok jó se-
rencsít!

Bella. Ez Klárka!

Emma. Vagy Erzsike és Ilonka!

Olga De honnan vették volna a jel-
mezeket? Nem, ezek idegenek?

Bella. Vagy a többi leányok közül
valaki.

Emma. Lehet, hiszen ma van hús-
hagyó-kedd!

Bella. Várjatok csak, mindjárt kitalál-

juk. (Erzsikéhez közeledik.) Szép cigányleány, mondj nekem szerencsét.

Erzsike (mint fenn.) Honnan tudod, hogy szép vagyok?

Bella. Minden cigányleány szép, a melyik nem csúf.

Erzsike. Oh, milyen bölcs vagy, deli lovag. Engedd hát, hogy mondjak szerencsét. (Tenyerét nézi.) Szomorú sors vár reád, oh lovag! A vizsgálaton őt szekundát viszel haza és legközelebbi dél-afrikai utazásod alkalmával megesz egy oroszlán!

Bella. Hallod-e, az nem lehet valami kellemes?

Erzsike. De megmenekülhetsz sorsod elől egy föltétel alatt.

Bella. Hogy-hogy?

Erzsike. Ha nem utazol el Délafrikába — és engemet feleségül veszel!

Bella. Hát te ki vagy?

Erzsike. Én igazi cigányleány vagyok;

a nagyapó vályogvető a falu végén, ott lakunk egy putriban.

Bella. Feleségül veszlek, oh szép cigányleány — ^{elbűvöltem!} csak mutasd meg az arcodat! (Le akarja venni álarcát.)

Erzsike (nevetve védi magát; a háttérbe mennek.)

Ilonka (félre.) Várj csak, mert én is tudok úgy! (fenn, Emmához, elváltoztott hangon.) Kisasszony, én most komolyan beszélek. Én valóban férfi vagyok (s ezt az álöltözetet használtam, hogy közelebe juthassak!)

Emma (félre.) Megállj csak, úgy teszek, mintha elhinném, így hamarább megtudom, hogy ki vagy? (Fenn,) Ah, valóban? Mutasd meg, kérlek, csak a bajuszod hegyét.

Ilonka. Még nagyon fiatal vagyok, nincs bajuszom. De annál forróbb a szívem! Szeretlek, bájos várkisasszony (letérdel előtte.)

Bella (észreveszi, magában.) Ohó, nem

teszel túl rajtam! (gyorsan előrevezeti Erzsikét, szintén letérdel előtte.) Meghódítottál, szép cigányleány!

KILENCEDIK JELENET.

Klárika (gyorsan belép a középső ajtón.)
Előbbie.

Klárika. (Mint Dombayné öltözve, hosszú ruhában, köpenyben, sűrű fátyolos kalappal.) Mit látok?!

Mind a lányok (kiáltanak.) Jaj Istenem Édes anya! A néni! . . .

Klárika (Dombayné hangját utánozva.)
Hát így használjátok föl távollétemet?

Emma. Oh anyuska, én nem tudom — ezek az idegenek —

Klárika. Ki ez a legény itt?

Ilonka (Még mindig térdelve, leveszi álarcát, zavartan.) Kezét csókolom, kedves néni!

Olga. Tudtam, hogy Ilonka!

Klárika (Erzsikéhez.) Hát te micsoda cigányleány vagy?

Erzsike (feláll, leveszi álarcát.) Én vagyok!

Bella (ijedten dörzsölgeti bajuszát, úgy hogy elkormozza az arcát.) Kérem, néni, ne tessék haragudni!

Klárika (félre.) Mindjárt megpukkadok! . . .

TIZEDIK JELENET.

Kati (egy verklivel középén jön.) *Előbbiek.*

Kati. Itt van a verkli! Alig adta ide az öreg.

Klárika. Hát ez mi?

Kati (csak most látja meg Klárikát; ijedten.) Jé — a nagysága! Kérem, én nem vagyok oka semminek — a kisasszonyok parancsolták — egy verklit kellett, hogy

hozzak a cukrásztól — és mandulás-süteményt a padlásról — és a jelmezesdobozt az öreg kintornástól — és mindent egyszerre akartak — és szinte összetéptek, mint az éhes farkasok — és a kalács-tészta —

Klárika (nevetését visszafojtva.) Elég — mindent tudok — oh, ezek a gyermekek? . . . Ezért meg foglak benneteket büntetni.

A leányok (eltakarják arcukat, sírnak.) Oh — néni — édes anya — kérem, ne haragudjon.

Klárika. Nyolc órakor le fogtok feködni, vacsora nélkül, és ma este nem lesz semmi a húshagyó-keddi mulatságból . . .

A leányok (még hangosabban sírnak.) Oh . . .

Kati. Nagysága, kérem, tessék elhinni, én ártatlan vagyok!

Klárika (ki eddig csak alig tudta neve-

tését visszafojtan, hangosan felnevet.)
Hahaha, no, ez pompásan sikerült!

A leányok (csodálkozva felnéznek.) Mi
— mi az?

Klárka (visszahajtja fátyolát.) Hát
igazán nem ismertetek reám?

A leányok. Mit? Te vagy az, Klárka?
No így rászedni az embert?

Emma. Úgy megijedtünk, hogy észre
sem vettük!

Ilonka. Hogy is tudtál így megijesz-
teni?

Klárka. No, ez jól sikerült. De most
hamar félre a jelmezekkel. Elég volt a
tréfából.

Olga. Dehogy! Még csak most fogunk
igazán mulatni.

Erzsike. Persze! Most aztán kárpótol-
juk magunkat az ijedségért.

Klárka. De legyen eszetek, leányok!

A leányok. Nem, nem, most mula-
tunk!

Kati. Jól is teszik, kérem, én pedig behozom a mandulás-süteményeket. Ne tessék haragudni, kérem, hogy az előbb fecsegtem! (El, középen.)

Bella. No gyorsan, gyorsan! Olga, muzsikálj! Táncoljunk!

Mind. Igen, igen, táncoljunk!

Olga (a verklihez áll s egy keringőt kezd játszani. *Bella* Erzsikével, *Ilonka* Emmával táncolnak, énekelnek.)

Mind. Trala-la-la-la.

Klárka (középen áll.) Nem, nem lehet megállani — legyen hát — de nekem nincs táncosnőm —

Kati (középen jön, egy tálcán süteményt hoz.) Itt van a mandulás sütemény —

Klárka. Hopp, Kati! Ha más nincs, te is jó vagy (megfogja Katit, ki magasan tartja két kezében a tálcát. Táncolnak.)!

Mind. Trala-la-la-la —

(Mialatt mind táncolnak, hirtelen belép Dombayné.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Dombayné (középről jön.) *Előbbiek.*

Dombayné (hangosan.) Jó estét kívánok!

Mind (hangosan felkiáltanak. A zene elhallgat.)

Kati. Jaj, ez most az igazi! (Földre ejti kezéből a tálcát a süteménynyel)

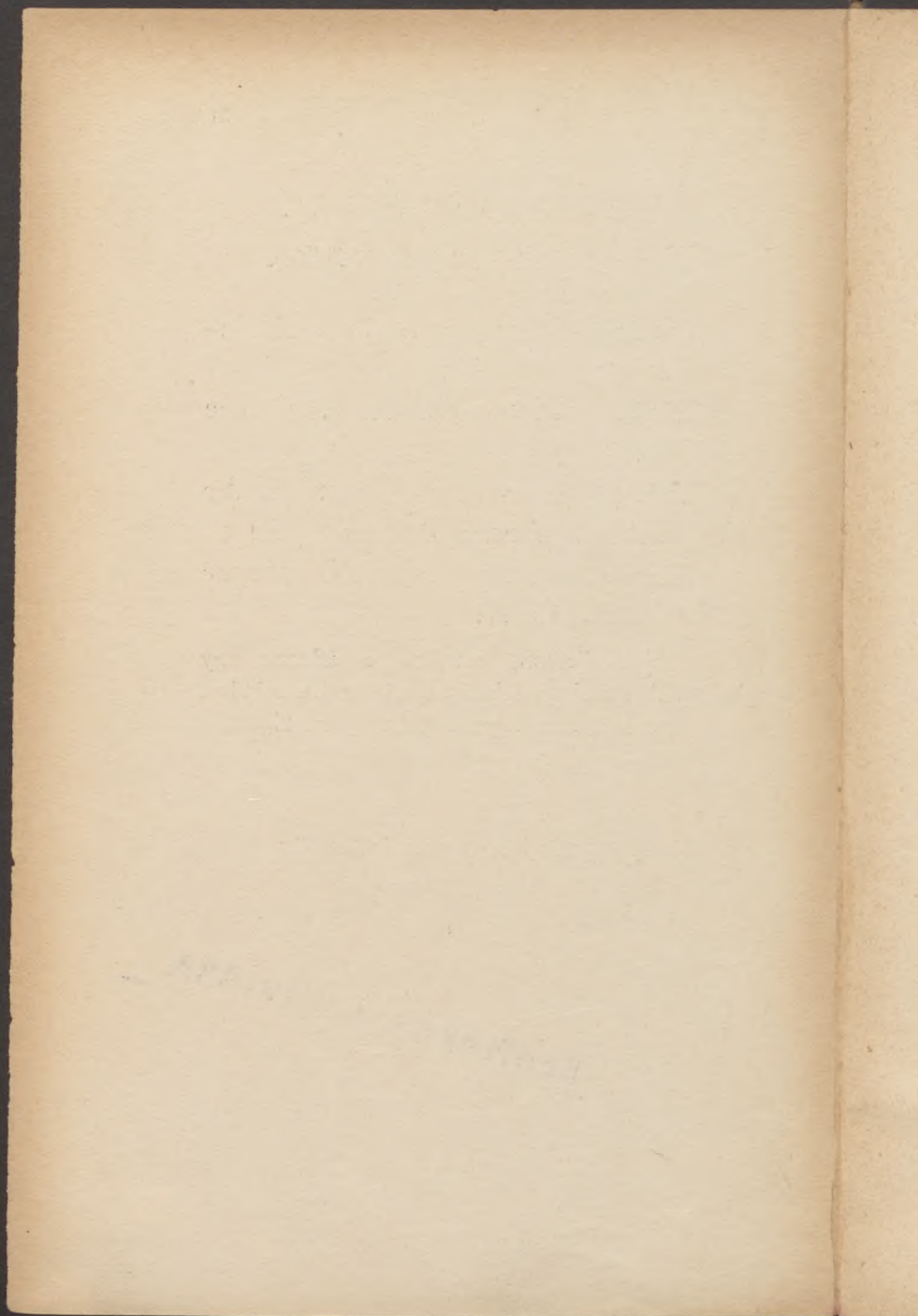
Klárika (hátratántorodik s a Dombayné karjába esik.) Oh!!!

(A többiek ijedten, meglepetve állanak egy helytt. A Dombayné belépésétől kezdve mindezt természetesen egyszerre kell játszani.)

(*A függöny gyorsan legördül.*)

BENTLAKÓK KÖNYVTÁRA

Singer és Wolfner kiadása Budapesten.

Fiatal Leányok Szinműtára

Egy-egy füzet ára 60 fillér.

1. Az új nevelőnő. Vigjáték. Irta *Murai Károly*. Legkivált nevelőintézetben játszható egyfőlvonásos, kacagtató vigjáték. 9 jelenete van s ugyanannyi szereplője. Ára 60 fillér.

2. A haza. A grófkisasszony. Két színmű. Irta *Barta Irén*. **A haza** egyfőlvonásos színmű a lángoló hazaszeretetnek igazi apoteosisa, a miért is nagyon ajánlható nemzeti ünnepek alkalmára, különösen pedig leányiskolákban. A darabban egy férfi és tizenegy női szerep van. — **A grófkisasszony** egyfőlvonásos színmű. Ára 60 fillér.

3. A tolvaj. Színmű. Irta *Herczeg Ferencz*. Egyfőlvonásos színmű. Színhelye egy falusi kastély kertje s két fiú, két leány, meg két ikertestvér a szereplők. Ára 60 fillér.

4. A királynő keztyűi. Vigjáték. Irta *Tábori Róbert*. Egyfőlvonásos vigjáték, két női és három férfi szereppel. Hazafias iránya és mulattató cselekményénél fogva iskolai műkedvelő előadásokra is nagyon alkalmas. Ára 60 fillér.

Singer és Wolfner kiadása Budapesten.

5. Vallatás az iskolában. Színmű három főlvonásban. Irta *Gaál Mózesné*. A hatásos szép jelenetek egymást követik s a darab előadása és rendezése sem ütközik semmi nehézségekbe.

Ára 60 fillér.

6. A levél. Színmű. Irta *Móra István*. Két-felvonásos, tanulságos színmű. Szereplői: a háziasszony, Gizella nevű leánya, egy náluk lakó leánya, ennek három iskolatársa s egy vidám kedélyű tót cselédleány.

Ára 60 fillér.

7. A próba. Színmű. Irta *Lengyel Laura*. Egyfőlvonásos, egyszerű, kedves kis színmű, négy női szereplővel.

Ára 60 fillér.

8. Húshagyó kedd. Vigjáték. Irta *Radnai Róza*. Egyfőlvonásos vigjáték. A darab, a melyben nyolcz nő szerep van, egy egyszerű butorozott szobában játszható, családi mulatságokon, különösen pedig farsang idején.

Ára 60 fillér.

9. A gyűrű. Színmű. Irta *Móra István*. A darab kétfelvonásos és mindössze hét rövid jelenetből áll. Kilencz női szereppel.

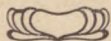
Ára 60 fill.

10. A párisi baba. Vigjáték. Irta *Murai Károly*. Az egyfelvonásos vigjáték öt női és két férfiszerelővel, igen ajánlatos farsangi mulatságra.

Ára 60 fillér.

11. A szobaleány. Vigjáték. Irta *Barta Irén*. Mindvégig kacagtató, egy felvonásos vigjáték, mely egy özvegy földbirtokosné falusi lakásán történik.

Ára 60 fillér.

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA, BUDAPESTEN.

Ünnepi versek.

Szavalókönyv. — Iskolai ünnepélyekre
alkalmas költemények gyűjteménye.

SZERKESZTETTE: VAJDA GYULA.

Ez a gyűjtemény aranykönyve a magyar ifjuságnak. Egyrészt az összes iskolai ünnepélyekre alkalmas szavakat csoportosítja, másrészt remekíróinkat (Vörösmarty, Czuczor, Kölcsey, Tompa, Arany, Petőfi, Tóth Kálmán, Gyulai, Lévy József stb.) költeményei mellett az újabb magyar költészet összes nevesebb képviselőinek (Endrődy Sándor, Bartók Lajos, Váradi Antal, Abrányi Emil, Kiss József, Komócsy József, Dalmady Győző, Kozma Andor, Pósa Lajos, Szabolcska Mihály, Lámpérth Géza, Erdélyi Zoltán, Rudnyánszky Gyula, Palágyi Lajos, Jánosi Gusztáv, Farkas Imre, Szalay Fruzina, Czöbel Minka, Majthényi Flóra stb. stb.) kizemelt műveit tartalmazza.

A vaskos kötet 300 költeményt tartalmaz, melyek az egyes ünnepélyek szerint (Éljen a király! Erzsébet. A „Szabadság“ napja. Április 11. Vértanúk. Költők és államférfiak. Hit, haza, szülői ház, költészet, természet stb.) sorakoznak. Nincs tehát olyan nemzeti ünnep, nincsen olyan ünnepi alkalom, a melynek dicsőítésére a magyar ifjuság ne találna egész sor szaválásra alkalmas költeményt ebben a gazdag versgyűjteményben.

Ára füzve 3 kor. Díszkötésben 5 kor.

WOLFFNER J. KÖNYVHÁZ BUDAPESTEN

Príloha leányok számára

83